

Bostadsområdets betydelse för brottslighet och barns möjligheter

Hans Grönqvist
Susan Niknami
Torsten Santavirta

Bostadsområdets betydelse för brottslighet och barns möjligheter

Bostadsområdets
betydelse för brottslighet
och barns möjligheter

Hans Grönqvist
Susan Niknami
Torsten Santavirta

SNS Förlag
Box 5629, 114 86 Stockholm
Telefon: 08-50702500
info@sns.se www.sns.se

SNS – Studieförbundet Näringsliv och Samhälle – är en oberoende ideell förening som genom forskning, möten och utbildning bidrar till att ledande beslutsfattare i näringsliv, politik och offentlig förvaltning kan fatta välgrundade beslut baserade på vetenskap och saklig analys. 280 ledande företag, myndigheter och organisationer är medlemmar i SNS.

Bostadsområdets betydelse för brottslighet och barns möjligheter

Hans Grönqvist, Susan Niknami,
Torsten Santavirta

© 2023 Författarna och SNS Förlag
Tryck: Books on Demand, Tyskland
ISBN 978-91-89754-14-0

INNEHÅLL

Förord	7
Sammanfattning	9
1. Inledning	13
2. På vilka sätt kan bostadsområden påverka barns livschanser?	16
3. Utvecklingen av segregation och utsatthet i Sverige	19
4. Metodologiska problem och möjliga lösningar	37
5. Forskningsöversikt	41
6. Diskussion och policyrekommendationer	54
Referenser	58

Förord

Begreppet utsatta områden används ofta för att beskriva vissa geografiska områden i urbana miljöer som har låg socioekonomisk status och där kriminellas beteende har stor inverkan på samhället.

I rapporten redovisar författarna data på hur utsatta områden skiljer sig från andra områden med avseende på sysselsättningsgrad, inkomstnivå, andel utrikes födda och andel unga som bor där. De jämför också några möjliga indikatorer på förekomst av brottslighet i området, som antal anmälda brott, utsatthet för brott och otrygghet vid utevistelse under sena kvällar.

I sin analys strävar de efter att belysa hur barns uppväxtområde kan påverka deras framtid. De avslutar sedan med några förslag som skulle kunna minska utsattheten och förbättra barns livschanser.

Författargruppen består av Hans Grönqvist, professor i nationalekonomi vid Linnéuniversitetet, Susan Niknami, forskare i nationalekonomi vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet, och Torsten Santavirta, forskare i nationalekonomi vid Helsingfors universitet och Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet.

Rapporten är en del i SNS treåriga forskningsprojekt »Brottslighet och samhälle«. Det är SNS förhoppning att den ska bidra till ökad kunskap och diskussion om den svenska brottslighetens geografi

För analys, slutsatser och förslag svarar rapportförfattarna. SNS som organisation tar inte ställning till dessa. SNS initierar och presenterar forskningsbaserade och policyrelevanta analyser av centrala samhällsfrågor.

Forskningsprojektet följs av en referensgrupp med representanter för ett tjugotal företag, myndigheter och organisationer. Från referensgruppen har också finansiering till projektet erhållits. Referensgruppen ansvarar dock inte på något sätt för rapportens innehåll. SNS framför ett tack till referensgruppen, som består av Advokatsamfundet, Akavia, Arbetsförmedlingen, Avarn Security, Domstolsverket, Fastighetsägarna Sverige, Finansdepartementet, Fryshuset, Försäkringskassan, Göteborgs stad, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Livsmedelshandlarna, Malmö stad, Mellby gård, MKB fastighets AB, Polisförbundet, Polismyndigheten, Skatteverket, Stockholms stad, Svensk Försäkring, Svenskt Näringsliv och Åklagarmyndigheten. Martin Hällsten, professor i sociologi vid Stockholms universitet, ingår i referensgruppen som representant för SNS vetenskapliga råd.

Manne Gerell, docent och universitetslektor i kriminologi vid Malmö universitet, har vid ett akademiskt seminarium granskat ett utkast till rapporten.

Stockholm i maj 2023

Stefan Sandström
forskningsledare, SNS

Sammanfattning

Denna rapport dokumenterar utvecklingen av egenskaper hos utsatta områden i Sverige över tid och ger en översikt av forskningen kring betydelsen av bostadsområden för barns livschanser.

I rapporten används flera olika datakällor som innehåller uppgifter om socioekonomiska och demografiska förhållanden uppdelade på områden. Datamaterialet innehåller även uppgifter om anmälda brott samt självupplevd utsatthet för brott. Med hjälp av detta material är det möjligt att studera hur socioekonomisk utsatthet är fördelad mellan utsatta områden och andra typer av områden. Det är också möjligt att studera hur dessa mått har utvecklats över tid. Vi kompletterar med uppgifter från Brottsförebyggande rådet och Polismyndigheten för att också studera brottsutvecklingen.

Huvudresultatet är att det finns stora nivåskillnader för olika mått på socioekonomiska förutsättningar i utsatta områden jämfört med övriga områden, men att dessa skillnader i stort sett har varit oförändrade över tid. Med andra ord lider utsatta områden av en mer eller mindre »permanent« utsatthet. Det faktum att vi inte ser några uppenbara försämringar i de socioekonomiska förutsättningarna mellan utsatta områden i jämförelse med andra områden (för de indikatorer som vi studerar) kan också delvis tyckas gå emot mediebilden där intrycket lätt blir att den socioekonomiska utsattheten snarare ökar i utsatta områden.

Resultatet från vår forskningsöversikt visar att bostadsområdet har betydelse för barns livschanser. Att växa upp i områden som kännetecknas av att vara »utsatta« – i termer av svåra socioekonomiska förhållanden, hög segregation och hög brottslighet – ökar risken att barns

livschanser påverkas negativt. Mycket tyder också på att det är möjligt att tolka detta samband som ett orsakssamband. Resultatet är viktigt eftersom det innebär att åtgärder för att reducera utsattheten har potentialen att också förbättra barnens möjligheter i livet.

Mot bakgrund av våra resultat ger vi flera förslag på möjliga åtgärder för att minska utsattheten och därmed förbättra möjligheterna för barnen.

Förslag 1: Förenkla för familjer att byta bostadsområde

Den viktigaste lärdomen från forskningsöversikten är att området som barn växer upp i har betydelse för deras livschanser. Mot bakgrund av detta förefaller det vara en lämplig åtgärd att underlätta för familjer att flytta till mindre utsatta områden. Resultaten i tidigare forskning visar att ekonomiskt stöd för flytt kombinerat med rådgivning till familjer kan vara effektivt för detta ändamål. Ett sätt skulle kunna vara att ge familjer i utsatta områden förtur i den kommunala bostadskön till bostäder i mindre utsatta områden. Insatsen kan kombineras med rådgivning och möjligen även flyttbidrag och/eller hyressubventioner. Vi föreslår att en sådan insats påbörjas som en mindre försöksverksamhet där forskare ges möjlighet att delta i planeringen av försöket och att familjer slumpvis väljs ut och barnen sedan följs upp. Först efter att positiva effekter har påvisats bör insatsen ske i större skala.

Förslag 2: Breda satsningar på arbetsmarknad och skola i utsatta områden

Ovanstående förslag kan ses som en ganska kortsiktig åtgärd för att förbättra barns möjligheter. På längre sikt är det självklart önskvärt att lyfta hela områden bort från utsatthet så att familjer inte behöver flytta därifrån för att förbättra sina barns livschanser. Därför föreslår vi också breda satsningar på arbetsmarknad och skola i utsatta områden. Tidigare forskning visar att det finns ett orsakssamband mellan bostadsområdets socioekonomiska egenskaper och barnens livschanser. Det betyder att satsningar som förbättrar de socioekonomiska förhållandena i utsatta områden kommer att stärka barnens möjligheter.

Utlokalisering av vissa typer av offentlig verksamhet till utsatta

områden är ett sätt att åstadkomma detta. Åtgärden kan tänkas öka sysselsättningen i områdena, antingen direkt genom att invånare blir anställda i verksamheten eller indirekt genom att de anställda ökar den lokala efterfrågan på varor och tjänster. Det finns dock en risk att sådana åtgärder tränger undan andra jobbtillfällen. Även denna åtgärd behöver därför utvärderas.

Förslaget om satsningar på arbetsmarknad och skola i utsatta områden relaterar också till frågan om så kallad territoriell stigmatisering. Den negativa uppmärksamhet som utsatta områden ofta får i massmedia riskerar att stigmatisera området och dem som bor där, vilket kan leda till diskriminering som försvårar barnens möjligheter. I den mån förbättrade socioekonomiska förhållanden i utsatta områden bidrar till att minska risken för stigmatisering kan sådana satsningar därför också bidra till att förbättra barnens möjligheter. Utlokalisering av offentlig verksamhet kan i teorin också tänkas skapa naturliga mötesplatser mellan invånare och anställda och därigenom förbättra den allmänna bilden av området.

Förslag 3: Ökad närvaro av områdespoliser på speciella tider och dagar

I forskningsöversikten framgår att utsatthet för brott och skjutningar försämrar barnens livschanser. Våra resultat tyder också på att den upplevda otryggheten är högre i utsatta områden i jämförelse med andra urbana områden. Mot bakgrund av detta skulle ökad närvaro av områdespoliser och/eller lokala ordningsvakter kunna vara ett sätt att åtminstone kortsiktigt minska utsattheten för brott och även öka tryggheten i utsatta områden. Polismyndigheten har för närvarande redan en uttalad ambition att öka antalet områdespoliser, men satsningen har nyligen kritiserats av deras egen tillsynsmyndighet. Kritiken har gällt att områdespoliserna ofta har ett otydligt uppdrag, inte har ett klart geografiskt område att verka i samt ofta flyttas till andra arbetsuppgifter på grund av personalbrist.

Förslag 4: Större fokus bör läggas på utvärdering och datainsamling

Ett genomgående tema i denna rapport är att de metodproblem som är förknippade med att studera områdeseffekter gör det svårt att identifiera möjliga orsakssamband mellan bostadsområden och barns livschanser. För att forskare ska kunna ge bättre och mer träffsäkra policyrekommendationer är det viktigt att det blir lättare att identifiera orsakssamband. En stor del av de insatser som idag riktas mot utsatta områden är ett resultat av olika kommunspecifika satsningar (till exempel ökad samverkan mellan lokala myndigheter). Det är angeläget att tydligt dokumentera och utvärdera dessa åtgärder för att kunna avgöra vilka som är mest effektiva. Forskare bör därför ges möjlighet att tidigt under planeringsstadiet vara delaktiga för att kunna påverka hur insatserna ska implementeras och hur de ska utvärderas.

I. Inledning

Sedan länge har samhällsvetare antagit att individers livschanser påverkas av området som de bor i. Inom forskningen brukar man kalla fenomenet för »områdeseffekter« eller »grannskapseffekter«. Bakom detta antagande ligger observationer att de som bor i utsatta områden i genomsnitt har sämre hälsa, en ökad risk för att begå brott och svårare att etablera sig på arbetsmarknaden jämfört med individer bosatta i andra områden (se t.ex. Sampson, Morenoff och Gannon-Rowley 2002). Det finns också skäl att tro att barn påverkas starkare av områdeseffekter än vuxna (Mayer och Jencks 1989; Brooks-Gunn m.fl. 1993). Dels på grund av att de tillbringar mer tid i sitt bostadsområde än vuxna, dels för att de befinner sig i ett skede av livet där identiteten formas och viktiga investeringar i utbildning görs. Erfarenheter från unga år kan därför komma att långsiktigt påverka barns livschanser.

Trots att antagandet om att bostadsområdet påverkar barns livschanser kan förefalla rimligt går det ofta inte att tolka resultaten från forskningen som att utsatta områden *orsakar* försämrade utfall när det till exempel kommer till utbildning och inkomster. Anledningen är att ett bostadsområdes egenskaper kan återspegla omätbara skillnader hos de individer som har valt att bosätta sig där. Om invånarnas egenskaper också har ett samband med de utfall som studeras går det inte att skilja på effekten av bostadsområdet i sig från effekten av icke-observerade individegenskaper. Om exempelvis fattiga familjer tvingas bo kvar i områden med hög kriminalitet för att de inte har råd att flytta därifrån är det svårt att avgöra om det är områdets höga kriminalitet eller familjens låga inkomster som påverkar barnens brottsbenägenhet.

Rapporten syftar till att dokumentera hur egenskaper hos utsatta områden i Sverige har utvecklats över tid samt ge en översikt av forskningen kring betydelsen av bostadsområden för barns långsiktiga livschanser.

För att dokumentera hur egenskaper hos utsatta områden har utvecklats över tid används flera olika datakällor med uppgifter om socioekonomiska och demografiska förhållanden uppdelade på områden. Datamaterialet innehåller även uppgifter om anmälda brott samt självupplevd utsatthet för brott. Med hjälp av datamaterialet är det möjligt att studera hur socioekonomisk utsatthet är fördelad mellan utsatta områden och andra områden. Det är också möjligt att studera hur dessa mått har utvecklats över tiden. Vi kompletterar dessa data med uppgifter från Brottsförebyggande rådet (Brå) och Polismyndigheten för att också kunna kartlägga brottsutvecklingen.¹

Huvudresultatet är att det finns stora nivåskillnader för olika mått på socioekonomiska förutsättningar i utsatta områden jämfört med övriga områden och att dessa skillnader i stort sett har varit oförändrade över tiden. Med andra ord lider utsatta områden av en mer eller mindre »permanent« utsatthet. Det faktum att vi inte ser några uppenbara försämringar i de socioekonomiska förutsättningarna mellan utsatta områden i jämförelse med andra områden för de indikatorer som vi studerar kan också delvis tyckas gå emot mediebilderna där man lätt får ett intryck av att utsatta områden följer en trend mot ökad socioekonomisk utsatthet.

Forskningsöversikten fokuserar på studier som använder olika typer av så kallade kvasiexperimentella forskningsmetoder. Dessa metoder anses ha större möjligheter att kunna separera områdeseffekter från andra faktorer och därför kunna identifiera orsakssamband. Ofta baseras metoderna på analyser av olika reformer som har påverkat individerna på ett sätt som står utanför deras egen kontroll. På så sätt är det enklare att separera omätbara egenskaper hos individerna från andra faktorer. Merparten av dessa studier handlar om hur bostadsområden påverkar barns livschanser, men det finns även studier som behandlar vuxna. Vi fokuserar framför allt på studier från Sverige och övriga Norden men tar också upp relevanta resultat från internationella studier.

1. Vissa delar av denna analys baseras på resultat från ett pågående forskningsprojekt tillsammans med Magdalena Dominguez.

En stor del av forskningen fokuserar på enskilda områdesegenskaper. I vår genomgång försöker vi emellertid att inte särskilja mellan olika egenskaper. Anledningen till detta är att de flesta av dessa egenskaper är nära sammankopplade. Det är därför relevant att tänka sig att ett visst mått på utsatthet delvis också mäter utsatthet i en annan dimension.

Resultatet från vår forskningsöversikt visar att uppväxtområdet spelar roll för barns livschanser. Att växa upp i områden som kännetecknas av utsatthet i form av svåra socioekonomiska förhållanden, stor segregation och hög brottslighet ökar risken för negativ påverkan på livschanserna. Mycket tyder också på att detta samband kan tolkas som ett orsakssamband. Resultatet är viktigt eftersom det innebär att åtgärder för att reducera utsattheten har potentialen att också förbättra barnens möjligheter i livet.

I kapitel 2 diskuterar vi de teoretiska skälen till bostadsområdets potentiella betydelse för barns livschanser, och i kapitel 3 dokumenterar vi hur utsatta områden i Sverige har utvecklats över tid i förhållande till övriga bostadsområden. Som en introduktion till forskningsöversikten tar vi i kapitel 4 upp de metodproblem som är förknippade med att studera områdeffekter samt berör hur kvasiexperiment kan utföras för att lösa dessa problem. I kapitel 5 ges en översikt av resultaten från den forskning som använder just kvasiexperiment. I kapitel 6 får vi en sammanfattande diskussion och ger förslag på insatser för att förbättra förutsättningarna för barn i utsatta bostadsområden.

2. På vilka sätt kan bostadsområden påverka barns livschanser?

Hur påverkas barns livschanser av det bostadsområde som de växer upp i? Både sociologisk och nationalekonomisk teori belyser olika *kanaler* genom vilka bostadsområdet kan tänkas påverka individers livschanser. Med kanal avses i denna rapport en teoretiskt motiverad anledning till att bostadsområdet kan påverka hur det går för barnen. Kanaler kan sägas vara sociala (stigma, skolkvalitet, kamrateffekter och förebilder) och miljömässiga (exponering för brottslighet och föroreningar). I detta kapitel redogör vi för dessa kanaler.

2.1 Sociala kanaler

Stigma. Allmänhetens uppfattning om ett bostadsområde kan tänkas påverka invånarnas möjligheter och förutsättningar (Wacquant 2008). Om ett område uppfattas negativt av omgivningen kan det leda till att individer som bor i området särbehandlas på ett sätt som kan vara skadligt för deras utfall. Invånare i ett stigmatiserat bostadsområde kan exempelvis bli diskriminerade på arbetsmarknaden och stigmatiseringen kan skapa förväntningar om diskriminering som riskerar att styra invånarnas investeringar i utbildning och arbete.

Skolkvalitet. Både den samlade lärarkompetensen (t.ex. utbildning, erfarenhet och personalomsättning) och de ekonomiska resurserna (t.ex. avsatt lärartid och extrastöd) som finns i en skola har i tidigare forskning visat sig påverka elevers studieresultat liksom deras långsiktiga utfall. Det finns exempelvis forskning som visar att ökad skolkvalitet förbättrar elevernas studieresultat, ökar sannolikheten för vidare stu-

dier och minskar risken för brottslighet (Andersson 2007; Hanushek 2011). Om skolkvaliteten är lägre i utsatta områden skulle detta därför kunna leda till sämre utfall för elever i dessa områden. Internationell forskning visar också att skolkvaliteten tenderar att vara lägre i utsatta områden (Deming m.fl. 2014). I Sverige har visserligen skolor i utsatta områden högre lärartäthet men betydligt färre behöriga lärare och större läraromsättning än skolor i andra områden (Holmlund, Sjögren och Öckert 2019; se också Hjalmarsson 2022 för en översikt av studier av sambanden mellan skola och brott).

Kamrateffekter. Med utgångspunkt i att barns identitet delvis formas av kamraters bakgrund och erfarenheter kan även jämnåriga vänners socioekonomiska bakgrund tänkas spela roll för barns livschanser (Akerlof och Kranton 2000). Per definition är barn som bor i utsatta områden i genomsnitt socioekonomiskt svagare än barn i andra områden. Tidigare studier har visat att kamrateffekter har betydelse för utbildningsresultat och riskbeteenden (Hanushek m.fl. 2003; Billings, Deming och Rockoff 2014; Damm och Dustmann 2014).

Förebilder. Kamrateffekter är nära relaterade till förebilder. Dessa behöver inte nödvändigtvis vara jämnåriga utan kan även omfatta vuxna. Enligt den sociala inlärningsteorin som baseras på den klassiska studien av Bandura (1977) skapar positiva förebilder goda förutsättningar för barns utveckling eftersom inlärning delvis sker genom observation. Barn söker i sin närmsta omgivning (familj och grannskap) efter förebilder för att avgöra vilka beteenden, värderingar och ideal som är lämpliga. De som växer upp i utsatta områden har begränsad tillgång till socioekonomiskt framgångsrika förebilder i sin närhet. Andelen kriminellt belastade individer är också högre i utsatta områden (Brå 2016). Genom att fungera som negativa förebilder kan sådana individer bidra till att försvåra möjligheterna för barn i dessa områden (Damm och Dustmann 2014).

2.2 Miljömässiga kanaler

Utsatthet för brottslighet. Det finns starka skäl att tro att grovt våld i närområdet påverkar barns utveckling negativt eftersom upprepade exponering för våld kan leda till permanent ökad stress (Sharkey och

Faber 2014). I viss utsträckning kan detta också tänkas gälla exponering för annan typ av brottslighet. I Sverige är exempelvis skjutningar tydligt koncentrerade till utsatta områden (Gerell 2022).

Föroreningar. Exponering för miljöföroreningar har visat sig ha negativa effekter på barns hälsa (Chay och Greenstone 2003; Currie och Walter 2011), humankapital och arbetsmarknadsutfall (Isen, Rossin-Slater och Walker 2017). Föroreningar förekommer i större utsträckning i socioekonomiskt utsatta områden och kan därför vara en kanal genom vilken utsatta områden påverkar barns livschanser. I Sverige är exempelvis både trafikbuller och luftföroreningar mer vanligt förekommande i utsatta områden än i andra områden (Eriksson m.fl. 2020).

Sammanfattningsvis finns en rad olika kanaler genom vilka bostadsområdet i teorin kan tänkas påverka barns och ungas livschanser. Även om det finns fler möjliga förklaringar till kopplingen mellan bostadsområdet och barns utfall är det, vad vi erfar, dessa kanaler som oftast diskuteras i forskningen. Det kan vara svårt att i empiriska studier identifiera den relativa betydelsen av enskilda kanaler, vilket beror på att de ofta samvarierar. Även om vi ibland berör vissa av dessa kanaler försöker vi i denna rapport inte särskilja mellan betydelsen av olika kanaler.

3. Utvecklingen av segregation och utsatthet i Sverige

I detta kapitel går vi igenom hur utsatta områden i Sverige har utvecklats över tid. Forskningen kring områdeseffekter lyfter ofta fram socioekonomi, demografi och brottslighet som viktiga faktorer för att förklara invånarnas utfall. Vi har därför valt att fokusera på dessa dimensioner av utsatthet. Innan vi redovisar resultaten från vår analys beskriver vi vårt tillvägagångssätt och diskuterar den svenska medie-rapporteringen kring utsatta områden.

3.1 Hur vi mäter lokal utsatthet

För att på ett överskådligt sätt kunna sammanfatta den utveckling som har skett över tid delar vi in bostadsområden i tre grupper:

- (i) utsatta urbana områden
- (ii) övriga urbana områden i kommuner med utsatta områden
- (iii) områden i övriga delar av Sverige (bland annat glesbygd och små och medelstora städer utan klart definierade utsatta områden).

Genom att använda andra områden som en jämförelsegrupp kan vi illustrera likheter och skillnader mellan utsatta områden och andra typer av områden (t.ex. Gerell m.fl. 2020).

Vi använder här olika typer av geografiska enheter. Innan vi fortsätter är det därför relevant att förklara hur vi har gått till väga för att dela in områden i urbana och icke-urbana områden respektive urbana områden i utsatta områden och övriga urbana områden.

För att klassificera områden i *urbana och icke-urbana områden* använder vi oss av Brås definition av urbana områden som tillämpas i Na-

tionella trygghetsundersökningen (NTU). Enligt NTU är ett område urbant om det tillhör en kommun med en tätortsgrad som överstiger riksgenomsnittet och har minst en större tätort med 10 000 eller fler invånare. Med denna definition finns ungefär 3 700 urbana områden enligt Statistiska centralbyråns lägsta nivå av områdesindelningar, det vill säga SAMS (Small Areas of Market Statistics), för den tidsperiod som våra egna data omfattar. SAMS-områdena varierar i storlek. De består av kvarter eller bostadsområden i mer tätbefolkade områden och valdistrikt i glesbygdsområden. Sammanlagt finns i Sverige cirka 9 200 SAMS-områden. Fördelen med att använda så pass små geografiska enheter är att det blir lättare att fånga områden som är homogena vad gäller de egenskaper som studeras. Därmed undviker vi den godtycklighet i indelningen som kan uppstå inom större geografiska områden där socialt utsatta områden och välbärgade områden kan ingå i samma enhet.

På basis av polisens lägesbild av *utsatta områden* har vi delat in urbana områden i utsatta respektive övriga områden. Polismyndighetens nationella operativa avdelning (Noa) har sedan 2015 med hjälp av lokalpolisområdena identifierat utsatta områden i urban miljö som är föremål för särskilda satsningar. En sammanfattande lägesrapport och medföljande förteckning över samtliga identifierade utsatta områden publiceras vartannat år.² För att ett område ska uppfylla Polismyndighetens kriterier för ett utsatt område behöver det kunna beskrivas som ett geografiskt tydligt avgränsat område som kännetecknas av en hög grad av socioekonomisk utsatthet, där kriminella har en negativ inverkan på lokalsamhället (Noa 2017).

Syftet med Polismyndighetens indelning av utsatta områden är i huvudsak operativt. Rapporten delar in utsatta områden i tre kategorier: 1. utsatta områden, 2. riskområden och 3. särskilt utsatta områden. Utöver den nämnda beskrivningen för utsatta områden behöver följande kriterier uppfyllas för att ett område ska klassificeras som *särskilt utsatt*: en allmän ovilja bland de boende att delta i rättsprocesser samt allmänt förekommande våldshandlingar och systematiska hot mot vittnen,

2. Noas lägesrapport föregicks av pilotstudien »En nationell översikt av kriminella nätverk med stor påverkan i lokalsamhället« som lades fram för Nationella operativa ledningsgruppen (NOLG) vid Rikskriminalpolisen i oktober 2014 (Rikskriminalpolisen 2014).

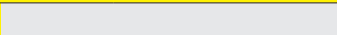
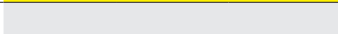
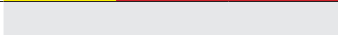
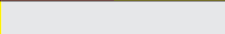
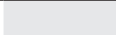
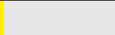
målsägande och anmälare. Området kännetecknas även av parallella samhällsstrukturer, religiös extremism och en hög koncentration av kriminella med våldskapital. Sammantaget innebär situationen i området att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag. *Riskområden* är utsatta områden som ligger i fara att utvecklas i riktning mot särskilt utsatta områden om inte de rätta åtgärderna sätts in för att motverka utvecklingen. Polisens förteckning över utsatta områden visas i tabell 1. I tabellen är utsatta områden färgkodade med gult, riskområden med orange och särskilt utsatta områden med rött. I resten av rapporten gör vi ingen skillnad mellan olika typer av utsatta områden utan benämner samtliga områden i förteckningen som utsatta områden.

För att kunna ta fram brottsstatistik för utsatta områden i urban miljö 2011–2015, det vill säga för tidsperioden fram till och med att Polismyndigheten lanserade sin lägesrapport om utsatta områden, har vi använt oss av de femton stadsdelar som ingick i regeringens urbana utvecklingssamarbete med kommuner, URBAN-15. Dessa stadsdelar kännetecknas av att invånarna har mycket låg förvärvsfrekvens, högt uttag av försörjningsstöd och låg behörighet till gymnasieskolan. Stadsdelarna – ofta samma områden som senare förekommer i Polisens lägesrapport – är Hässleholmen (Borås), Bergsjön, Gårdsten, Hjällbo och Norra Biskopsgården (Göteborg), Gamlegården (Kristianstad), Centrum-Öster (Landskrona), Herrgården och Södra Sofielund/Seved (Malmö), Rinkeby och Tensta (Stockholm), Hovsjö och Ronna (Södertälje), Kronogården (Trollhättan) samt Araby (Växjö). Varje URBAN-15 består av ett eller flera SAMS-områden.

När vi analyserar utvecklingen av olika typer av områdesegenskaper använder vi dels registerdata, dels aggregerade data som baserar sig på enkätstudier med begränsade urval för enskilda områden, speciellt i utsatta områden. Enkätstudiernas svar finns tillgängliga endast som genomsnitt för de ovannämnda tre typerna av bostadsområden. Vi har därför valt att inte använda vedertagna mått på segregation och ojämlikhet (t.ex. dissimilaritetsindex), som anger hur jämnt fördelade olika områdesegenskaper är jämfört med fördelningen av dessa egenskaper i hela kommunen (Massey och Denton 1988).

Tabell 1. Polismyndighetens förteckning över utsatta områden perioden 2015–2021.

Utsatt område
 Riskområde
 Särskilt utsatt område
 Saknar klassificering

Bostadsområde	2015	2017	2019	2021
Alby				
Andersberg				
Araby				
Bergsjön				
Biskopsgården				
Brandbergen				
Bredäng				
Bäckby				
Charlottesborg				
Dalhem/Drottninghög/Fredriksdal				
Edsberg				
Falkagård				
Finnsta				
Fisksätra				
Fittja				
Fornhöjden				
Fröslunda				
Gamlegården				
Gottsunda				
Grantorp/Visättra				
Gårdssten				
Hageby				
Hagsätra/Rågsved				
Hallunda/Norsborg				
Hammarkullen				
Hisings Backa				
Hjällbo				
Holma/Kroksbäck/Bellevuegården				
Hovsjö				
Husby				
Hässelby/Vällingby				
Hässelholmen/Hulta				
Jordbro				
Klockaretorpet				

3. UTVECKLINGEN AV SEGREGATION OCH UTSATTHET I SVERIGE

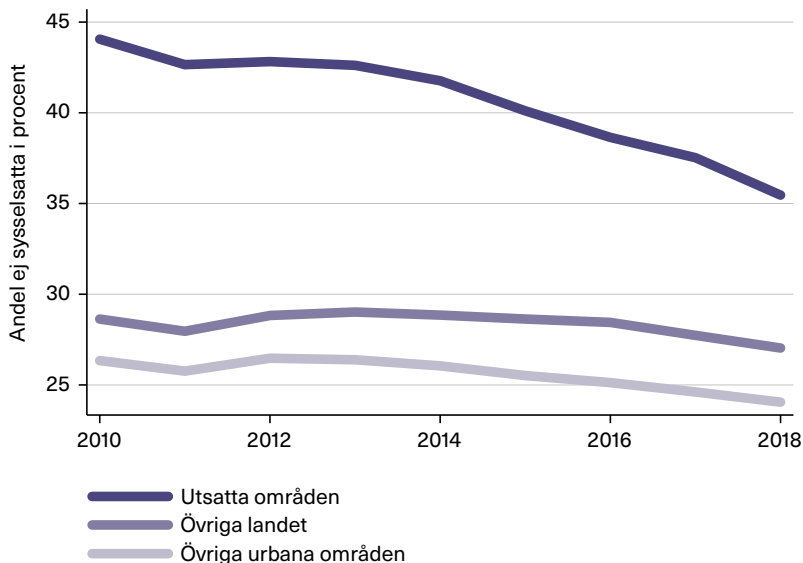
Bostadsområde	2015	2017	2019	2021
Koppargården/Karlslund				
Kronogården/Lextor				
Lagersberg				
Lövgärdet				
Navestad				
Norrby				
Nydala/Hermosdal/Lindängen				
Oxhagen/Varberga				
Rannebergen				
Rinkeby/Tensta				
Rissne/Hallonbergen				
Ronna/Geneta/Lina				
Rosengård, söder om Amiralsgatan				
Råslätt				
Skiftinge				
Skogås				
Skäggetorp				
Smedby				
Storvreten				
Sångvägen				
Söder				
Södra Sofielund				
Termovägen				
Tjärna Ångar				
Tureberg				
Tynnered/Grevegården/Opaltorget				
Valsta				
Vivalla				
Vårberg				
Vårby				
Älvsjö/Solberga				
Östberga				
Grad av utsatthet	2015	2017	2019	2021
Utsatt område	32	32	28	28
Riskområde	7	6	10	14
Särskilt utsatt område	15	23	22	19
Saknar klassificering	12	5	6	5

3.2 Socioekonomi och demografi

De huvudsakliga faktorer vi har valt att titta närmare på är två mått på anknytning till arbetsmarknaden (andelen ej sysselsatta och medianinkomst) samt två demografiska mått på befolkningssammansättningen (andelen utrikes födda och andelen unga i åldern 16 till 30 år). Ett resultat som visar på skillnader i exempelvis andelen utrikes födda individer mellan utsatta bostadsområden och övriga urbana bostadsområden kan ses som ett tecken på att utrikesfödda är ojämnt fördelade mellan bostadsområden.

En viktig socioekonomisk indikator på ett områdes utsatthet är sysselsättningsgraden bland de boende. Figur 1 sammanfattar utvecklingen under perioden 2010–2018 av andelen boende som *inte* förvärvsarbetar. Vi kan se att i samtliga typer av bostadsområden har andelen

Figur 1. Figur 1. Andel av befolkningen i åldern 20–64 år i bostadsområdet som inte förvärvsarbetar under perioden 2010–2018.

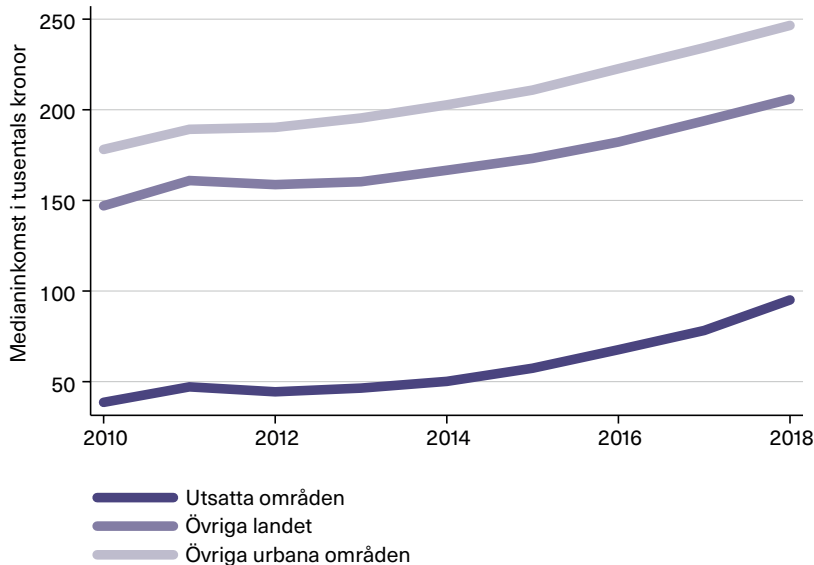

Källa: Författarnas egna beräkningar.

icke-förvärvsarbetande minskat över tid sedan 2012. Nivåskillnaden i andelen invånare som inte förvärvsarbetar mellan utsatta områden och de övriga två jämförelsegrupperna har också minskat sedan 2012 men skillnaden är dock stor över hela perioden. I utsatta områden är andelen boende i arbetsför ålder som inte förvärvsarbetar mellan drygt 10 och 20 procentenheter högre än i de övriga urbana områdena.

Som framgår av figur 2 finns det också stora skillnader i individers förvärvsinkomster mellan olika typer av områden. Förvärvsinkomster är ett mått som fångar upp både skillnader i lön och skillnader i sysselsättningsgrad. Vi ser att medianen av förvärvsinkomst, det vill säga den mittersta inkomsten när alla individers inkomster i bostadsområdet sorteras i stigande ordning, är avsevärt mycket lägre i de utsatta områdena. Förvärvsinkomsten bland individer som bor i övriga urbana bostadsområden är mer än dubbelt så hög jämfört med individer som

Figur 2. Utvecklingen av de årliga nominella medianinkomsterna i bostadsområdet 2010–2018.

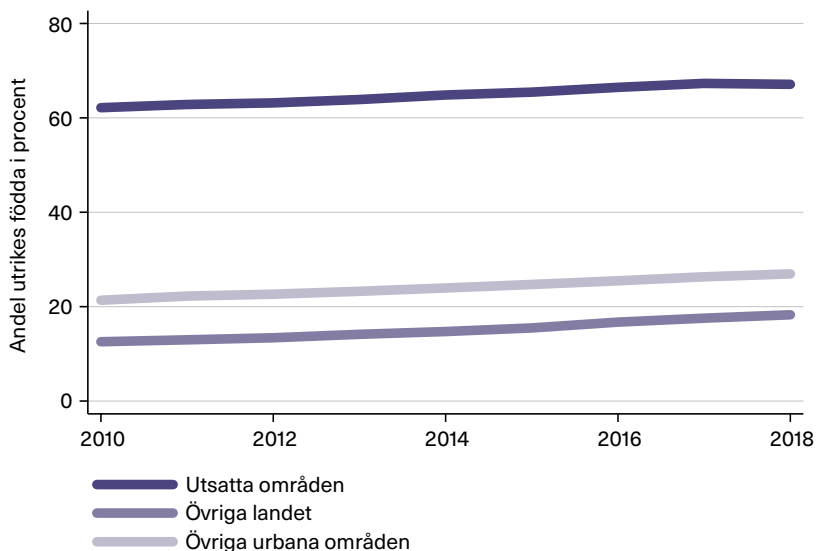

Källa: Författarnas egna beräkningar.

bor i utsatta områden. De nominella (ojusterade för inflation) inkomsterna har som förväntat ökat i hela landet under perioden 2010–2018, även i utsatta områden. Vi ser också att den nominella inkomstutvecklingen följer samma trend i alla tre typer av bostadsområden. Därmed har det genomsnittliga gapet i förvärvsinkomster förblivit oförändrat under tidsperioden.

Den kanske mest utmärkande dimensionen av sociodemografisk segregation är etnisk boendesegregation. Figur 3 visar att andelen utrikes födda i de utsatta områdena ligger på drygt 60 procent och har ökat något under perioden 2010–2018. I de övriga urbana bostadsområdena är motsvarande andel drygt 20 procent och i det övriga landet ligger samma siffra något under 20 procent, det vill säga omkring tre gånger lägre än i utsatta områden. Mönstret är stabilt över tid: andelen utrikes födda har ökat i alla tre typer av bostadsområden, vilket avspeglar

Figur 3. Andel utrikes födda i bostadsområdet 2010–2018.

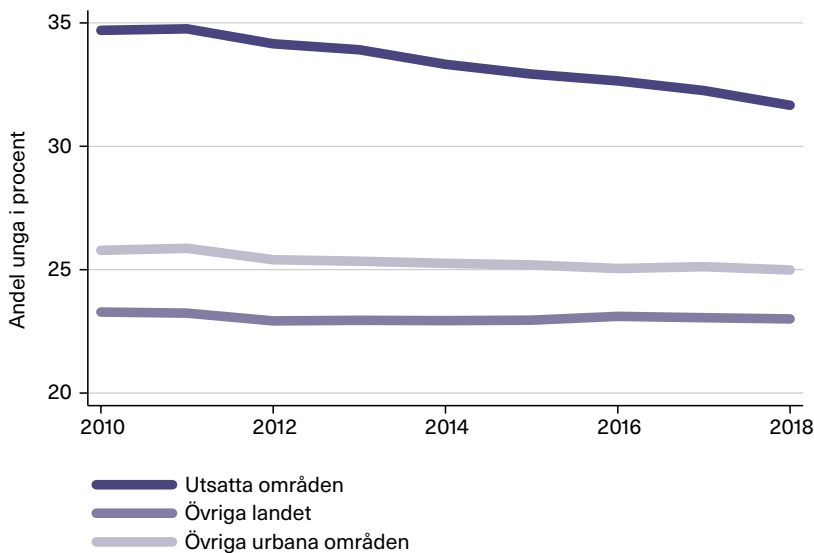

Källa: Författarnas egna beräkningar.

lar ökningen av andelen utrikes födda i den totala befolkningen som skett under perioden.

Andelen unga vuxna i bostadsområdet ligger även på en betydligt högre nivå i utsatta områden än i de två jämförelsegrupperna av bostadsområden. Figur 4 visar att gapet mellan utsatta och icke-utsatta områden med avseende på detta mått visserligen har minskat med några procentenheter under perioden, men att andelen ligger på en drygt sex procentenheters högre nivå än i övriga urbana bostadsområden 2018.

Figur 4. Andel unga vuxna i åldern 16–30 av alla vuxna i åldern 16–74 i bostadsområdet 2010–2018.

Källa: Författarnas egna beräkningar.

3.3 Brottslighet

I detta avsnitt går vi igenom hur brottslighet i utsatta områden har utvecklats över tid i jämförelse med andra områden. Som tidigare diskuterats kan brottsligheten i ett område starkt påverka livskvaliteten och känslan av trygghet för de som bor i området. Den lokala brottsligheten är också starkt förknippad med graden av socioekonomisk utsatthet i bostadsområdet (Chetty och Hendren 2018a och b). Därmed är brottslighet en viktig dimension av lokal utsatthet (Brå 2018).

Vi har valt att fokusera på tre mått som fångar olika aspekter av brottslighet: registerbaserade data över anmälda brott, självrapporterade data över utsatthet för brott och självrapporterade data över otrygghet vid utevistelse i bostadsområdet under sen kväll. I analysen utgår vi så långt som möjligt från samma områdesindelning som i det föregående avsnittet: utsatta områden, övriga urbana områden och övriga Sverige. Våra data över anmälda brott kommer från Polismyndighetens register över polisanmälda brott 2011–2015 samt 2018–2021. Data över självrapporterad utsatthet och otrygghet är hämtade från NTU som genomförs årligen av Brå.

Jämförelser över tid mellan olika mått bör dock göras med viss försiktighet eftersom de underliggande geografiska enheterna skiljer sig åt och har ändrats något under den studerade perioden. När det gäller registerbaserade data över polisanmälda brott är definitionen av utsatta områden 2011–2015 baserad på URBAN-15. För 2018–2021 definieras utsatta områden utifrån Polismyndighetens lägesrapport. Gruppen »övriga urbana områden« utgörs över hela tidsperioden av alla övriga områden i kommuner med utsatta områden. Gruppen »övriga områden«, som vi kallar övriga Sverige, utgörs alltså av kommuner utan utsatta områden.

När vi analyserar brottsutsatthet och otrygghet i NTU följer områdesindelningen i övrigt indelningen av SAMS-enheter i utsatta och övriga områden i urban miljö med den enda skillnaden att vi i detta kapitel även följer NTU:s definition av *socialt utsatta områden* istället för Polismyndighetens definition av utsatta områden. NTU definierar socialt utsatta områden utifrån tre indikatorer: medianinkomst, sammanlagt antal månader med försörjningsstöd och andel unga vuxna invånare (16–30 år) inom SAMS-området. SAMS-områdenas rangordning utifrån dessa indikatorer läggs ihop och de lägst sammantagna

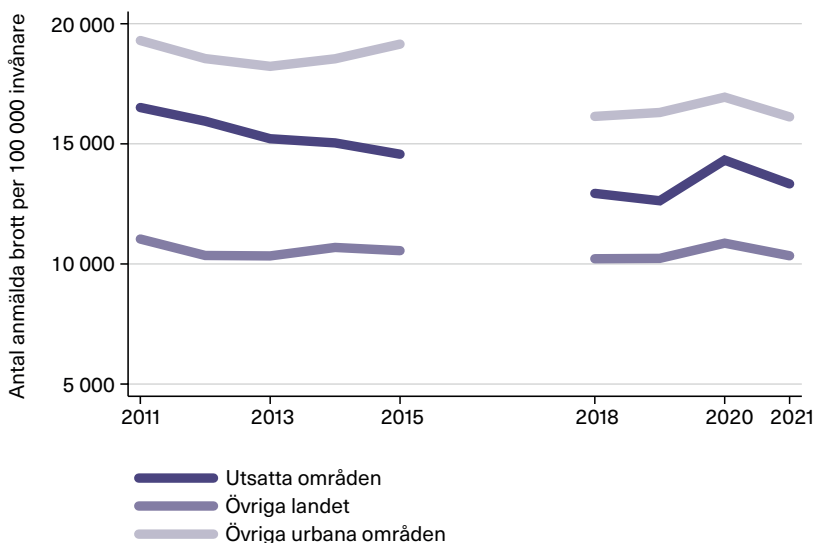
10 procenten klassas som socialt utsatta områden (386 av sammanlagt 3 863 urbana SAMS-områden). Det är även värt att anmärka att NTU inte presenterar separat statistik för icke-urbana områden. Den tredje jämförelsegruppen (iii) är i detta fall »hela landet« istället för den tidigare använda definitionen »övriga Sverige«. Hela landet omfattar alla SAMS-områden i Sverige.

Figur 5 redovisar hur antalet polisanmälda brott per 100 000 invånare har utvecklats för de olika typerna av områden. Vi ser sammantaget en nedåtgående trend i brottsligheten i urbana områden som tyder på att den totala mängden anmälda brott minskar, medan den ligger på en konstant nivå i de övriga delarna av Sverige under perioden. Vid en jämförelse av nivåerna av antalet anmälda brott är det anmärkningsvärt att det i genomsnitt begås ett större antal brott i övriga urbana områden jämfört med utsatta områden. Nivåskillnaden är tydlig, beständig över tid och upprepar sig i de två olika tidsserierna (2011–2015) och (2018–2022) även om definitionen för utsatta områden ändras något mellan 2015 och 2018. I övrigt ligger den anmälda brottsligheten på en nästan dubbelt så hög nivå i urbana områden jämfört med övriga områden i Sverige 2011.

Nivåskillnaden minskar något över tid men är fortfarande stor 2021, då urbana områden har en cirka 150 procent högre brottslighet än övriga Sverige. Förklaringen till detta är troligen att anmälda brott till viss del fångar upp stöld och annan egendomsbrottslighet som tenderar att vara vanligare i stadskärnor (t.ex. snatteri och cykelstöld). Det faktum att utsatta områden i själva verket har ett lägre antal anmälda brott per 100 000 invånare än övriga urbana områden hamnar lätt i skymundan i undersökningar där brottsligheten i utsatta områden jämförs med brottsligheten i hela det övriga landet (t.ex. Brå 2016). I en sådan jämförelse har de utsatta områdena en högre brottslighet än de icke-utsatta områdena. Detta kan delvis förklaras med att befolkningen i icke-urbana bostadsområden med låg brottslighet utgör en betydande andel av jämförelsegruppen.

Slutligen är det viktigt att ha i åtanke att det finns flera potentiella felkällor i Polismyndighetens statistik över anmälda brott. Hur stor andel av de faktiska brotten som anmäls kommer att variera beroende på brottstyp och eventuellt även mellan områden. Polis och andra brottsförebyggande aktörer kan dessutom arbeta på olika sätt i olika områden, vilket också skulle kunna påverka statistiken (t.ex. om en

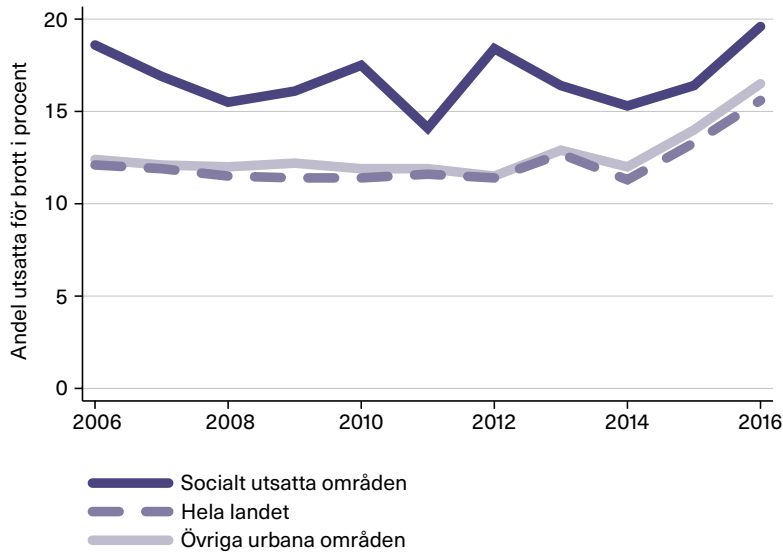
Figur 5. Utvecklingen av anmälda brott 2011–2015 och 2018–2021 efter typ av bostadsområde.

Källa: Polismyndighetens statistik för polisanmälda brott.

polisstation är nära belägen kan det underlätta för personer att anmäla brott). Vidare ligger utsatta områden sällan i stadens centrala delar, där många människor från övriga bostadsområden passerar. Detta kan försvåra jämförelser av antalet brott justerat för antalet invånare mellan olika områden. Självrapporterad utsatthet för brott och upplevd otrygghet kan därför bidra till att belysa skillnader i brottslighet mellan bostadsområden som inte fångas av skillnader i anmälda brott (Brå 2018). Vi har valt att fokusera på två mått i NTU som mäter graden av utsatthet för brott och självupplevd oro perioden 2006–2016.

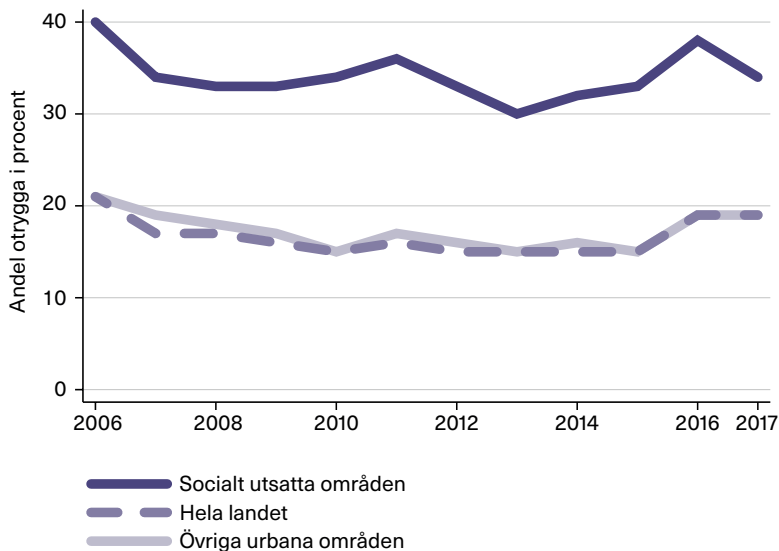
Figur 6 visar att andelen som utsätts för brott mot enskild person är betydligt högre i utsatta områden (cirka 19 procent) än vad den är i övriga urbana områden respektive hela landet (cirka 12 procent i båda grupperna). Denna nivåskillnad förblir bestående under hela perioden

Figur 6. Utsatthet för brott mot enskild person 2006–2016.

Källa: Nationella trygghetsundersökningen (Brå 2018).

fram till 2016. Vi ser även att enskilda personer har utsatts för brott i tilltagande grad i alla områden sedan 2014.

För att vidare belysa områdesskillnader i självupplevd brottslighet har vi valt ut ett mått från NTU som beskriver otrygghet, nämligen upplevd otrygghet i närområdet vid utevistelse sen kväll. Figur 7 visar hur stor andel av de boende som uppger att de är mycket/ganska otrygga eller som avstår från att gå ut på grund av otrygghet. Vi ser att denna andel är dubbelt så hög i utsatta områden jämfört med övriga urbana områden och hela landet. Otryggheten är för övrigt i stora drag oförändrad över tid i de olika typerna av bostadsområden, även om man över tid kan se en svagt nedåtgående trend för denna indikator i socialt utsatta områden.

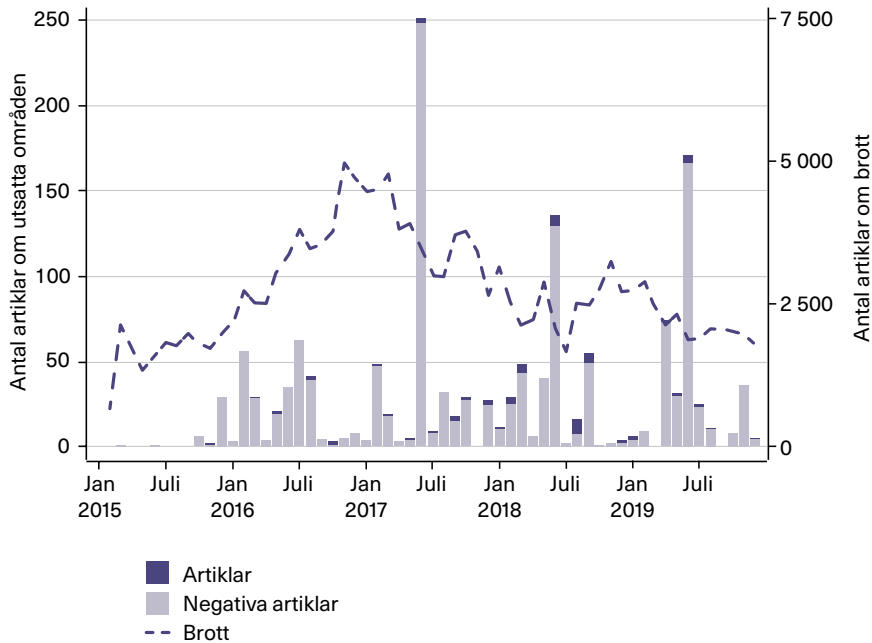
Figur 7. Otrygghet vid utevistelse i bostadsområdet sen kväll 2006–2017.

Källa: Nationella trygghetsundersökningen (Brå 2018).

3.4 Hur beskrivs utsatta områden i medierna?

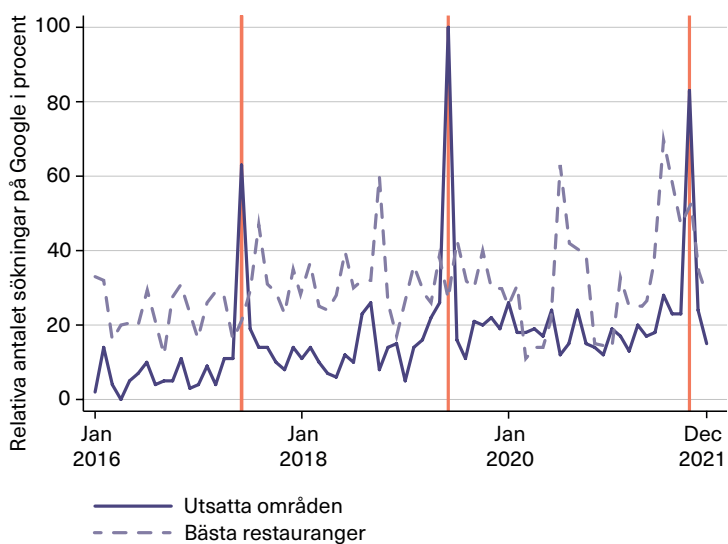
Som tidigare diskuterats finns det anledning att tro att allmänhetens uppfattning om ett område kan bidra till diskriminering av de som kommer från området och barns livschanser därigenom försämras. Men hur beskrivs egentligen utsatta områden av medierna? För att svara på denna fråga har vi studerat medierapporteringen kring Polismyndighetens lägesbild över utsatta områden. I denna analys använder vi data från Global Data on Events, Location and Tone (GDELT), som innehåller artiklar från både tryckta och digitala medier. Genom att använda en särskild algoritm har artiklarna klassificerats utifrån om artikeln har en negativ eller positiv ton. Vi söker träffar i GDELT-databasen på artiklar som nämner områden som finns med i Polismyndig-

Figur 8. Medierapportering om områden som finns med på Polismyndighetens lista över utsatta områden 2015–2019.

Källa: Global Data on Events, Location and Tone (GDELT).

hetens förteckning över utsatta områden. Resultaten visas i figur 8. Den mörka stapeln visar det totala antalet artiklar och den ljusa stapeln visar antalet artiklar med negativ ton. Vi ser en ökning av antalet artiklar som handlar om listade områden i samband med att Polismyndigheten publicerade den första lägesbilden i december 2015. Det massmediala genomslaget var dock betydligt starkare när den uppdaterade listan publicerades i juni 2017 och juni 2019. Det framgår tydligt att artiklarna nästan uteslutande skildrar dessa områden på ett negativt sätt. Den streckade linjen i figuren visar artiklar som handlar om brottslighet i allmänhet. Perioder med fler artiklar om utsatta områden sammanfaller inte med ökad rapportering kring brottsligheten.

Figur 9. Det relativa antalet internetsökningar efter utsatta områden 2016–2021.

Källa: Google Trends.

Ett annat sätt att illustrera intresset för Polismyndighetens förteckning över utsatta områden är att studera sökningar på internet. Om medierapporteringen kan sägas fånga intresset från journalister för dessa områden fångar rimligtvis sökningar på internet allmänhetens intresse. Figur 9 visar data från Google Trends för perioden 2016–2020. Den heldragna blå linjen visar det relativa antalet sökningar på »utsatta områden«. Eftersom Google Trends endast rapporterar sökningar i relativa termer är det svårt att få en känsla för hur omfattande allmänhetens intresse var utan någon form av jämförelse med andra söktermer. Vi valde därför att jämföra med sökningar efter »bästa restauranger«, vilket rimligtvis är en vanligt förekommande sökterm. I figuren ser vi först och främst att allmänhetens sökningar efter utsatta områden ökar markant vid varje uppdatering av Polismyndighetens förteckning

(2017, 2019, 2021). Intresset förefaller vara stort eftersom det relativa antalet sökningar vid dessa tillfällen avsevärt överstiger det relativa antalet sökningar efter bästa restauranger. Under hela perioden ligger det relativa antalet sökningar på utsatta områden nära motsvarande siffra för sökningar efter bästa restauranger.

Sammanfattningsvis visar figurerna 8 och 9 att det under den studerade perioden fanns ett stort intresse för Polismyndighetens förteckning över utsatta områden både bland medierna och allmänheten. Vidare verkar utsatta områden främst omnämnas i negativ ton i medierna. Områdesbaserat stigma förefaller därför vara en potentiellt viktig faktor för att förklara sambandet mellan utsatta områden och barns utfall.

3.5 Sammanfattning

I detta kapitel har vi jämfört socioekonomiska och demografiska indikatorer samt olika mått på lokal brottslighet för att beskriva hur utsatthet är fördelad mellan olika områden och hur utvecklingen har sett ut under det senaste decenniet.

Våra resultat lyfter vikten av att särskilja mellan nivåer och trender i utsatthet. Resultaten visar att skillnaderna i nivåer mellan olika mått på socioekonomiska förutsättningar redan i början av 2010-talet var stora mellan utsatta områden jämfört med övriga områden. Dessa skillnader har dock i stort sett varit oförändrade över tid. Med andra ord lider utsatta områden av en mer eller mindre konstant utsatthet. Det faktum att vi inte ser några uppenbara försämringar i de socioekonomiska förutsättningarna mellan utsatta områden i jämförelse med andra områden för de indikatorer som vi studerar kan delvis tyckas gå emot mediebildens där intrycket lätt blir att den socioekonomiska utsattheten snarare ökar i utsatta områden.

Bilden för brottsligheten är dock inte lika tydlig. Å ena sidan ser vi inte tecken på förändringar i trender för anmälda brott. Resultaten visar dock att utsatta områden har färre anmälda brott per invånare i jämförelse med övriga urbana områden. Det finns flera möjliga förklaringar till detta, till exempel att invånare i utsatta områden kan vara mindre benägna att anmäla brott på grund av låg tillit till Polisen och andra myndigheter. Det faktum att vi finner en högre andel av invånarna i utsatta områden som rapporterar att de utsatts för brott mot

person – och att en högre andel också uppger att de känner sig otrygga – talar för denna tolkning. Det är också värt att understryka att vi har använt oss av statistik för samtliga kategorier av anmälda brott i figur 5. Sannolikt skulle statistik över vissa specifika brottstyper, som till exempel dödligt skjutvapenvåld, ge en annan bild av nivåskillnaderna mellan utsatta områden och övriga urbana områden. Gerell (2022) visade i sin studie att skjutningar är tydligt koncentrerade till utsatta områden.

Även Polismyndighetens lägesrapporter kan sägas stödja bilden av att ingen märkbar förbättring över tid har skett i de utsatta områdena gällande socioekonomisk utsatthet och brottslighet. De områden som förekommer i förteckningen har varierat något mellan de fyra utkomna rapporterna under perioden 2015–2021 (tabell 1), och vissa områden har omklassificerats mellan rapporterna med avseende på graden av utsatthet. Förteckningen förefaller emellertid vara relativt oförändrad över tid med avseende på vilka områden som ingår och deras grad av utsatthet.

4. Metodologiska problem och möjliga lösningar

I detta kapitel diskuterar vi de viktigaste metodologiska problemen som är förknippade med empirisk forskning kring områdeseffekter. Kapitlet tjänar som en introduktion till nästföljande kapitel som behandlar resultat från tidigare forskning.

Spelar det någon roll i vilket område ett barn växer upp? Vi vet att exempelvis brottslighet, arbetslöshet, socialt utanförskap och ohälsa är vanligare i utsatta områden (Biterman 2010). Men det är viktigt att påpeka att detta i sig inte ska tolkas som ett bevis för att områdeseffekter existerar. För att kunna fastställa områdeseffekter räcker det inte med att vi observerar sämre utfall för barn som växer upp i utsatta områden jämfört med barn som växer upp i andra områden. Anledningen är att det är svårt att skilja på effekter av området i sig från andra omätbara skillnader i egenskaperna hos de individer som bor i området och som också kan tänkas spela roll för barnens utfall.

För att illustrera detta kan vi föreställa oss att vi vill undersöka effekten av att bo i ett utsatt område vid 15 års ålder på risken att begå brott i åldern 16–21. I tabell 2 har vi klassificerat utsatta områden som de 10 procenten av bostadsområdena i Sverige 2010 som hade högst andel av befolkningen med försörjningsstöd. Tabell 2 visar att sannolikheten att begå brott är 53 procent högre om man växer upp i ett socioekonomiskt utsatt område jämfört med andra områden. Denna siffra tar dock inte hänsyn till att ett eventuellt samband mellan område och individ istället kan bero på individers preferenser för bostadsområde eller att deras ekonomiska förutsättningar styr valet av bostadsområde. Detta brukar ofta kallas för självselektion. Ett eventuellt samband mellan bostadsområde och individ skulle därför kunna förklaras av att människor

som har liknande egenskaper bosätter sig på samma plats, snarare än av området. Om alla de egenskaper som påverkar var individer väljer att bosätta sig var observerbara skulle man i en statistisk analys kunna kontrollera för dessa. Tyvärr innebär bristande tillgång till data att forskare oftast inte har möjlighet att kontrollera för samtliga faktorer som sannolikt påverkar i vilket bostadsområde individer bosätter sig. Därtill är enbart vissa egenskaper mätbara för forskaren, till exempel utbildningsbakgrund och inkomst, medan andra egenskaper är svårare att mäta, till exempel preferenser och riskbenägenhet.

I den andra kolumnen i tabell 2 kontrollerar vi för *föräldrars inkomster* och *utbildningsbakgrund* och kan konstatera att självselektion är problematisk när man ska mäta områdeseffekter. Anledningen är att inkomster och utbildningsbakgrund samvarierar med graden av socioekonomisk utsatthet i området. Resultatet visar nu att sannolikheten att begå brott minskar och är 28 procent högre för barn som bor i ett utsatt område jämfört med barn som bor i andra områden.

En annan metodologisk utmaning vid studier av områdeseffekter är utelämnade områdesegenskaper, som exempelvis skolkvalitet och kriminalitet. Om forskningsfrågan är att undersöka hur barns risk att begå brott påverkas av att växa upp i fattiga områden behöver man särskilja områdets grad av fattigdom från andra områdesegenskaper. I kolumn 3 visar vi hur storleken på sambandet påverkas av att kontrollera för en annan områdesegenskap, andelen lagförda personer i området. Som vi kan se minskar styrkan på sambandet ytterligare, vilket tyder på att andra områdesegenskaper är korrelerade med den socioekonomiska utsattheten i området.

I likhet med medicinsk forskning har randomiserade experiment länge framhållits som det bästa sättet att finna vetenskaplig kausal evidens kring områdeseffekter. Ett randomiserat experiment går ut på att de individer som ingår i experimentet på ett slumpmässigt sätt fördelas till antingen en behandlingsgrupp eller en jämförelsegrupp. Genom att jämföra skillnaden mellan de genomsnittliga utfallen i behandlingsgruppen med dem för jämförelsegruppen kan vi direkt utläsa den kausala effekten av experimentet. Anledningen är att den slumpmässiga fördelningen till behandlingsgruppen innebär att det inte finns någon självselektion av individer till behandlingsgruppen. Individer som får behandling kan därför i genomsnitt förväntas ha samma egenskaper som de som inte får behandling.

Tabell 2. Samvariation mellan utsatt område och brott.

	Utfall: Sannolikhet för att begå brott 16–21 år		
	(1)	(2)	(3)
Effekten på brott av att vara uppvuxen i ett utsatt område	53,1***	28,1***	7,9*
<i>Kontrollerat för selektion (individfaktorer):</i>			
Föräldrars utbildningsbakgrund	Nej	Ja	Ja
Föräldrars genomsnittliga inkomster	Nej	Ja	Ja
<i>Kontroller för områdesfaktorer:</i>			
Andelen kriminella i området	Nej	Nej	Ja

Not: Tabellen visar hur sannolikheten att begå brott i åldern 16–21 korrelerar med om man bor i ett utsatt område vid 15 års ålder eller ej. Variabeln »uppväxt i ett utsatt område« är lika med ett om barnet bor i ett område där en hög andel av befolkningen har försörjningsstöd. Kolumn (1) visar sambandet utan kontroller, i kolumn (2) inkluderas kontroller för föräldrars utbildningsnivåer och inkomster och i kolumn (3) inkluderas en kontroll för andelen kriminella i området. */**/** indikerar att skattningen är statistiskt säkerställt skilt från 0 på följande nivåer: <0,1 / <0,05/ <0,01.

Källa: Författarnas egna beräkningar.

Det mest kända experimentet kring områdeseffekter är Moving to Opportunity Housing Mobility-programmet (MTO) som genomfördes av forskare i USA under mitten av 1990-talet. Programmet omfattade närmare 5 000 frivilliga familjer i fem amerikanska storstäder som bodde i områden präglade av en hög fattigdomsnivå. Inom ramen för programmet delades familjerna slumpmässigt in i olika grupper där en grupp erbjöds möjlighet att flytta från låginkomstområden till subventionerade bostäder i höginkomstområden (»försöksgruppen«), medan en grupp inte fick något erbjudande alls (»jämförelsegruppen«). Programmet inkluderade även rådgivning och stöd från handläggare för att hjälpa familjerna hitta lämpliga bostäder. Då grupperna var slumpmässigt sammansatta blir också individegenskaperna i grupper-

na lika, vilket gör att självselektionsproblemet försvinner. Det är dock inte säkert att resultaten från MTO-programmet är representativa för hela den population som bor i fattiga områden. Man kan exempelvis tänka sig att de som gav samtycke till att medverka i experimentet var mer medvetna om de potentiellt negativa effekterna utsatta områden kan ha för barns livschanser.

En vanligare ansats är därför att använda sig av så kallade kvasi-experiment. Inom nationalekonomi är en kvasiexperimentell design ofta synonymt med ett naturligt experiment. Som namnet antyder är utgångspunkten i ett sådant experiment att använda variationer som uppstår naturligt, till exempel genom en policyförändring som endast påverkar vissa individer i samhället. Om forskare har tillgång till samma information som ligger till grund för policyn kan de då kontrollera för dessa för att på så sätt komma nära en renodlad randomiserad experimentell design.

I Sverige har forskare använt ett kvasiexperiment kallat Hela Sverige-strategin för att studera grannskapseffekter och komma åt självselektionsproblemet (SOU 2003:75). Strategin genomfördes under 1980- och 1990-talen och innebar att nyanlända flyktingar placerades ut i olika kommuner runtom i landet i syfte att motverka den geografiska koncentration av utrikes födda som uppstått i storstadsområden. Placeringshandläggarna hade viss information (ålder, utbildning, kön, civilstånd, familjens storlek och ursprungsland) om flyktingarna som de kan ha tagit hänsyn till när de bestämde i vilket område dessa skulle placeras. Men eftersom den information som var tillgänglig för handläggare finns i registerdata har forskare kunnat kontrollera för denna och på så sätt kunnat undkomma den metodologiska utmaningen med självselektion (se exempelvis Åslund m.fl. 2011). Även när det gäller Hela Sverige-strategin kan man ifrågasätta om resultaten är överförbara till övriga individer i bostadsområdet. Detta eftersom flyktingar säkerligen skiljer sig från övriga i bostadsområdet i flera avseenden, exempelvis svenskkunskaper, kulturell bakgrund och traumatiska upplevelser.

Som konstaterats har ofta olika metoder olika brister, vilket är viktigt att komma ihåg när man läser om forskning om områdeseffekters omfattning.

5. Forskningsöversikt

I detta kapitel redogör vi för resultaten från studier som undersöker kopplingen mellan utsatta områden och individers livschanser. Som tidigare nämnts fokuserar vi på studier som använder metoder som vi anser har störst potential att kunna identifiera orsakssamband. Eftersom det finns relativt få välgjorda studier från Sverige diskuterar vi även resultat från studier som har genomförts i andra länder, varav de flesta är från USA. Det är dock rimligt att fråga sig hur enkelt det är att generalisera resultaten från dessa studier till den svenska kontexten. Sverige skiljer sig från USA i flera potentiellt relevanta avseenden, som exempelvis omfattningen av det sociala skyddsnätet och skolsystemets funktionssätt. Sådana skillnader kan både tänkas försvaga och förstärka effekten av politiska åtgärder för att bekämpa lokal utsatthet, vilket gör det svårare att generalisera resultaten. Detta är något som är viktigt att ha i åtanke när vi tolkar resultaten från dessa studier.

Som tidigare diskuterats är olika områdesegenskaper såsom fattigdom, segregation och brott ofta nära sammanlänkade. Områden som präglas av hög fattigdom kännetecknas exempelvis ofta också av hög kriminalitet och stor segregation. Trots detta fokuserar de flesta studier på betydelsen av enskilda egenskaper hos bostadsområdet. Detta gör att de flesta studier har svårt att separera betydelsen av den specifika egenskap som studeras från andra egenskaper. Vår utgångspunkt är att det är rimligt att betrakta enskilda egenskaper hos området som mått på samma underliggande faktor: områdets utsatthet. Här har vi dock valt att dela in studierna i två grupper:

1. studier som baseras på generella och »breda« mått på områdets egenskaper och som på så sätt inte särskiljer mellan enskilda egenskaper
2. studier som specifikt fokuserar på vissa egenskaper.

Den första gruppen av studier använder sig av syskonjämförelser eller familjer som flyttar för att identifiera den kausala effekten av bostadsområdet. Här särskiljer forskarna ofta inte mellan den relativa betydelsen av olika områdesegenskaper. Den andra gruppen av studier undersöker effekter av boendesegregation och brottslighet. Även om det är svårt att särskilja effekterna av dessa specifika egenskaper hos bostadsområdet från andra egenskaper har vi valt att specialgranska de studierna mot bakgrund av det stora intresse som finns i samhällsdebatten kring vilken roll dessa egenskaper spelar för invånarnas möjligheter.

Olika studier fokuserar också på olika utfallsmått. Orsakerna kan ha att göra med vilka data som är tillgängliga för forskarna eller om det finns några teoretiska skäl att misstänka att ett visst utfall är speciellt relevant att undersöka. Grovt sett är utfallsmåtten ofta relaterade till utbildning, arbetsmarknad, brottslighet och hälsa. Även om utfallsmåtten naturligtvis mäter olika saker är dessa i viss utsträckning sammanflätade. Mot denna bakgrund framstår det därför som rimligt att tänka sig att olika utfallsvariabler också delvis kan tolkas som sammanfattande mått på individers livschanser.³

5.1 Att mäta ett bostadsområdes egenskaper

5.1.1 SYSKONJÄMFÖRELSE

Ett vanligt sätt att undersöka betydelsen av områdeseffekter är att jämföra hur starkt sambandet är mellan syskons utfall och mellan alla barn som är bosatta i samma område som syskonen. Styrkan på sambandet brukar ofta mätas i termer av korrelationer. En korrelation är helt enkelt ett annat ord för ett mått på hur starkt två variabler samvarierar.

3. Det finns flera tidigare artiklar som sammanfattar resultaten kring områdeseffekter och individers utfall. Vår översikt av de internationella studierna baseras i hög utsträckning på dessa, och vi hänvisar till dem för mer utförlig information (t.ex. Chyn och Katz 2021; Durlauf 2004; Sampson, Morenoff och Gannon-Rowley 2002; Sharkey och Faber 2014).

Tanken är att syskonkorrelationen fångar upp både de egenskaper hos familjen och hos bostadsområdet som spelar roll för barnens utfall (eftersom syskon delar både föräldrar och bostadsområde) medan områdeskorrelationen representerar de egenskaper som delas mellan barn som bor i området. På så sätt fångar områdeskorrelationen endast upp vissa egenskaper hos familjen och kan därför ses som en »övre« gräns på områdets betydelse. Metoden identifierar alltså inte betydelsen av en enskild egenskap hos området (eller familjen). En nackdel med metoden är därför också att det blir svårare att dra slutsatser om vilka specifika insatser från samhället som kan tänkas förbättra barnens utfall.⁴

Först ut med att använda denna metod var Solon, Page och Duncan (2000). De använder data från USA över antalet skolår och finner att syskonkorrelationen för utbildningslängden är 0,5 medan områdeskorrelationen är 0,1. Även om resultatet tyder på att bostadsområdet spelar roll visar det att familjen har större betydelse än bostadsområdet. Med data från Norge på utbildningslängd och inkomster finner Raaum, Salvanes och Sørensen (2006) att syskonkorrelationen är tre gånger större än områdeskorrelationen. Lindahl (2011) finner att korrelationen för barn födda i Stockholm 1953 är ännu lägre än i den norska studien. Hederörs Eriksson m.fl. (2016) använder samma metod för att mäta betydelsen av familjebakgrund och områdeseffekter för risken att lagföras för brott. Resultaten visar att syskonkorrelationen är betydligt större men att områdeseffekter ändå förklarar upp till 13 procent av syskonkorrelationen. Sammantaget visar samtliga studier att bostadsområdet har betydelse för barnens utfall men att familjens egenskaper spelar en större roll. Det faktum att vi ser liknande resultat i olika länder och för olika utfall ökar generaliserbarheten till andra sammanhang.

5.1.2 BYTE AV BOSTADSOMRÅDE⁵

Det finns många studier som genom att undersöka familjer som flyttar har sett närmare på bostadsområdets betydelse för individers livschanser. Dessa studier kan delas in i tre grupper som vi diskuterar i detta avsnitt:

4. Björklund och Jäntti (2012) ger en utmärkt överblick av denna metod och resultaten i flera studier som använder den.

5. Detta avsnitt bygger starkt på Chyn och Katz (2021). Vi hänvisar till denna översikt för fler detaljer.

1. studier som fokuserar på förändringar i bostadspolitiken som har ökat incitamenten för familjer att flytta
2. studier av familjer som naturligt byter bostadsområden
3. studier som använder andra typer av »exogena« kvasiexperimentella händelser som ökar migrationsbenägenheten.

1. Flyttfrämjande bostadspolitik

I Chicago, USA, inrättades 1976 det så kallade Gautreaux Assisted Housing-programmet som syftade till att bryta fattigdomen genom att öka individers flyttbenägenhet. Finansiellt stöd för att flytta i form av bostadskuponger gavs till ett begränsat antal invånare i offentliga hyresbostäder i vissa bostadsområden i Chicago. Mellan 1976 och 1998 hjälpte programmet cirka 7 100 familjer att flytta till privata hyresbostäder i mer bemedlade områden med mindre fattigdom. Anledningen till att programmet fått så stor uppmärksamhet är att det såg ut som att de familjer som deltog fördelades till bostadsområden på ett i princip slumpmässigt sätt. Handläggare identifierade lämpliga hyreslägenheter och erbjöd dem till familjerna utifrån deras plats på en väntelista. Det gick därför att hävda att platsen på väntelistan var bortom individernas egen kontroll och att erbjudandet om bostad därför var så gott som slumpmässigt.

De första studierna om programmet visar att bostadsområdet spelar roll. Barn vars familjer flyttar till de mer bemedlade förorterna är mindre benägna att hoppa av gymnasiet, mer benägna att ta högskoleexamen och har högre sysselsättningsgrad än de vars familjer flyttar inom staden Chicago till de relativt sett fattigare områdena (Rosenbaum 1995). Resultaten från uppföljande studier har emellertid inte varit fullt så tydliga. Exempelvis finner Mendenhall, DeLuca och Duncan (2006) inga systematiska effekter av flyttning från förorter (jämfört med städer) på vuxna individers arbetsmarknadsutfall. Senare studier hävdar att orsaken är att programmet i verkligheten inte fungerade som ett randomiserat experiment. Det verkar istället som att handläggare försökte matcha familjer och bostadsområde på så sätt att egenskaper hos bostadsområdet var systematiskt relaterade till familjens egenskaper före flytten (Votruba och Kling 2009).

Som tidigare diskuterades var också MTO ett program som syftade till att få familjer i utsatta bostadsområden att kunna flytta därifrån. Till skillnad från Gautreaux Assisted Housing-programmet var forskare

involverade i programmets utformning och därför har denna politik visat sig lättare att utvärdera. MTO-programmet ledde till stora förändringar i bostadsområdenas egenskaper. Exempelvis minskar den genomsnittliga fattigdomsgraden med mellan 21 och 35 procentenheter i förhållande till jämförelsegruppen, och denna minskning kvarstår många år efter att programmet avslutats (Ludwig m.fl. 2013). Den upplevda tryggheten i bostadsområdet ökar också för individerna som tar del av programmet, och individerna rapporterar även färre observerade brott i bostadsområdet. Dessutom förbättras olika typer av mått på individernas hälsa (till exempel stress och fetma) och subjektivt välbefinnande (Kling, Liebman och Katz 2007; Sanbonmatsu m.fl. 2012). Men det återfinns inga statistiskt säkerställda förbättringar i arbetsmarknadsutfall och inkomster (Kling, Liebman och Katz 2007; Ludwig m.fl. 2013; Chetty, Hendren och Katz 2016).

Några studier undersöker hur det går för barnen som deltagit i försöksverksamheten. De första studierna fokuserar av naturliga skäl på äldre barn för att kunna observera utbildning och riskbeteenden. En studie finner positiva effekter på utbildning, riskbeteenden och fysisk hälsa för unga tonårsflickor fem år efter att experimentet påbörjats (Kling, Liebman och Katz 2007). Dock återfinns negativa effekter på tonårspojkarna. En möjlig förklaring till könsskillnaderna i resultat som har framförts är att könsnormer kan ha lett till att invånarna i högre utsträckning har kontrollerat och övervakat just flickornas beteenden (Clampet-Lundquist m.fl. 2006).

Senare studier har haft tillgång till data som gör det möjligt att även studera de långsiktiga utfallen för de yngsta barnen som deltog i programmet. Chetty, Hendren och Katz (2016) undersöker om längden på exponeringen för det relativt rikare bostadsområdet har någon betydelse. De finner betydande positiva effekter både på andelen barn med högskoleexamen och på deras långsiktiga arbetsinkomster. Det finns dock inga statistiskt säkerställda effekter för de äldre barnen i den experimentella behandlingsgruppen. En möjlig förklaring till skillnaden i resultat är att nyttan av att flytta ökar med längden på exponeringen samt att kostnaden av att flytta är högre för äldre barn, eftersom de har mer utvecklade sociala nätverk som går förlorade vid flytten.

Sammanfattningsvis visar MTO-studierna på ett tydligt sätt att bostadsområde spelar viss roll för individers utfall och att effekten är större för barn som flyttar tidigare i livet.

2. *Familjer som naturligt byter bostadsområde*

Den andra gruppen av studier undersöker också betydelsen av områdeseffekter på individers livschanser genom att studera flyttbeteenden. Men istället för att direkt undersöka hur bostadspolitik skapar incitament att flytta är utgångspunkten familjers faktiska flyttbeteenden. En fördel med denna ansats är att det kan vara lättare att generalisera resultaten jämfört med studier som har fokuserat på mer begränsade delar av befolkningen i de mest utsatta områdena.

Chetty och Hendren (2018a och b) studerar nära sju miljoner barn (födda 1980–1988) vars familjer flyttade från ett område till ett annat. I analysen jämför de resultaten för barn vars familjer flyttade när de var i olika åldrar för att förstå hur effekterna varierar med hur länge man bor i socioekonomiskt mer gynnade områden. Områdets egenskaper mäts med styrkan av korrelationen mellan föräldrars och deras barns inkomster. En starkare korrelation ska tolkas som en lägre grad av ekonomisk rörlighet. Förenklat sett kan man säga att metoden identifierar den kausala effekten av exponeringslängd under antagandet att föräldrar inte väljer tidpunkten för flytt utifrån sina barns ålder. Även om rimligheten i detta antagande kan ifrågasättas visar Chetty och Hendren att de får liknande resultat när de genomför olika typer av känslighetstester. Resultaten visar att inkomsterna som vuxen för barn som flyttade konvergerar (rör sig mot) mot vuxeninkomsterna för barn till permanent bosatta personer på destinationen i en takt av 4 procent per år av exponering. Efterföljande studier har visat på stora fördelar av att exponeras för ett socioekonomiskt mer fördelaktigt bostadsområde också när det gäller utfall som andelen barn som tar en högskoleexamen och risken för fängelsevistelse (Chetty och Hendren 2018a och b). Resultat från studier som använt samma ansats i exempelvis Australien och Kanada finner liknande mönster.

3. *Kvasiexperimentella studier*

Den tredje gruppen av studier undersöker områdeseffekter med hjälp av olika typer av händelser som står utanför individernas egen kontroll och därför rimligtvis är mindre präglade av problemen med selektion (dvs. att individens medvetna val av bostadsområde hänger samman med socioekonomiska egenskaper). Chyn (2018) undersöker områdeseffekter genom att studera rivningar av offentliga bostäder i Chicago under 1990-talet och sedan jämföra individer som tvingades flytta med

individer som bor kvar i liknande hus. Familjerna som flyttade kom oftast till områden med mindre fattigdom och lägre brottslighet. Trots förbättrad grannskapskvalitet finns det inga statistiskt signifikanta effekter på arbetsmarknadsutfallen för de som var barn när de flyttade. Liknande resultat återfinns i Haltiwanger m.fl. (2020) som studerar ett större antal rivningar av offentliga bostäder. Däremot finner Chyn (2018) stora förbättringar i barnens framtida arbetsmarknadsutfall och även en minskad risk för barnen att begå brott.

Deryugina, Kawano och Levitt (2018) samt Deryugina och Molitor (2020) studerar utfallen för familjer som tvingades flytta när deras bostadsområde förstördes av orkanen Katrina som drabbade New Orleans 2005. Jämförelsegruppen i dessa studier är familjer i liknande städer som inte drabbades av orkanen. Studierna finner långsiktiga förbättringar av arbetsmarknadsutfall och hälsa för äldre individer, vilket sannolikt beror på att offren för orkanen Katrina vanligtvis flyttade till områden med starkare lokala arbetsmarknader.

Nakamura, Sigurdsson och Steinsson (2021) studerar de långsiktiga effekterna av att tvingas flytta till följd av ett vulkanutbrott på Isloch 1973. De finner att både inkomster och utbildning ökar, men endast för de som var yngre än 25 vid utbrottet.

I motsats till dessa kvasiexperimentella studier finner Oreopoulos (2003) inga meningsfulla effekter av bostadsområdet på barns långsiktiga utfall. I studien jämförs utfallen för barn vars familjer tilldelades hyresbostäder i olika offentliga bostadsområden i Toronto med barn som inte blev tilldelade en plats. En möjlig förklaring är att områdeseffekter verkar inom mindre geografiska enheter, såsom bostadskvarter, och att miljön i det nya bostadskvarteret liknar miljön i det gamla trots att områdesegenskaperna skiljer sig.

5.2 Specifika mått på egenskaper hos bostadsområden

Vi övergår nu till att diskutera forskning som rör mer specifika egenskaper hos bostadsområden. De senaste decennierna har flera studier använt olika typer av kvasiexperiment för att studera effekter av utsatthet för brottslighet i närområdet. Att uppleva höga nivåer på brottsligheten i närområdet kan tänkas vara särskilt allvarligt för barn och unga eftersom den stress som detta innebär kan påverka deras kognitiva och

icke-kognitiva utveckling. Även om dessa studier fokuserar på brottslighet är det viktigt att ha i åtanke när man tolkar resultaten att de i allmänhet inte fullt ut kan separera en möjlig effekt av brottsligheten från andra egenskaper hos området.

5.2.1 UTSATTHET FÖR BROTT I ALLMÄNHET

Sharkey (2010) utnyttjar variation i tidpunkten för mord i närområdet för att studera effekten av exponering för våld på barnens kognitiva förmåga. Barnen hade prov i sina skolor vid olika tidpunkter och ibland inträffade ett mord precis före provtillfället. Antagandet bakom denna ansats är att det inte finns något samband mellan tidpunkten för mordet och tidpunkten för barnens prov. Barn som hann skriva provet före mordet jämförs med barn som hade provet schemalagt strax efter mordet. Eftersom samtliga barn bodde i samma bostadsområde är det i denna studie faktiskt möjligt att separera effekten av exponeringen för mordet från andra områdesegenskaper, under förutsättning att de andra egenskaperna inte förändrades samtidigt som ett mord begicks. Resultaten visar att provresultaten försämrades för de barn som skrev provet upp till sju dagar efter mordet. Effekten är starkast om mordet skedde nära hemmet istället för längre bort.

Aizer (2009) är en annan studie av effekterna av utsatthet för våld i bostadsområdet. I sin studie använder hon enkätdata över ungdomar och deras familjer i Los Angeles. Till skillnad från Sharkey (2010) studerar Aizer exponering för våld under en längre tid. Metoden är att jämföra syskon som växte upp i samma bostadsområde men där graden av våld förändrades över tiden så att syskonen kom att exponeras för olika mycket våld under sin uppväxt. Naturligtvis är det rimligt att tro att även andra egenskaper hos bostadsområdet förändrades. Återigen är detta något som gör det svårt att separera betydelsen av olika egenskaper hos området. Resultaten visar att ungdomar som utsattes för mer gatuvåld var mer benägna att umgås med kriminella jämnåriga samt klarade sig sämre på kognitiva tester. Dock reduceras effektens storlek när hänsyn till icke-observerade skillnader mellan familjer tas genom att jämföra syskon.

En annan viktig mekanism där exponering för brott leder till ökad kriminalitet är så kallade kamrateffekter; individer lär sig att begå brott från kriminella jämnåriga. Empiriska belägg för sådana kamrateffekter finns i en rad olika studier (t.ex. Damm och Dustmann 2014; Bayer,

Hjalmarsson och Pozen 2009). Damm och Dustmann undersöker exempelvis med hjälp av data från Danmark hur exponering för brott i deras boendekommun under uppväxten påverkar barnens benägenhet att själva begå brott. För att hantera metodproblemet att barnens familjer kan ha självselekerat sig till bostadsområden utifrån icke-observerbara egenskaper använder forskarna ett kvasiexperiment, i vilket flyktingar som anlände till Danmark under 1990-talet tilldelades bostäder i kommuner på ett sätt som i det närmaste var slumpmässigt. Resultaten visar att exponering för brott inte har någon betydelsefull effekt på barnens benägenhet att själva begå brott när analysen kontrollerar för andelen jämnåriga som är lagförda. Med andra ord verkar det som att det är kontakt med kriminella jämnåriga, och inte exponering för brottslighet i sig, som spelar störst roll för barnens risk att själva bli brottslingar.

5.2.2 GÄNGKRIMINALITET OCH SKJUTNINGAR

Dominguez (2021) studerar hur interventioner mot kriminella gäng påverkar kriminaliteten och andra utfall i området. Kontexten för studien är Barcelona. Förekomsten av kriminella gäng, med medlemmar huvudsakligen invandrade från Latinamerika, gör att staden rankas som en av europeiska storstäder som har högst kriminalitet. År 2012 ändrade staden därför sin strategi för arbetet mot gängkriminaliteten. Reformen innebar i stora drag att polisen övergick till mer offensiva insatser som syftade till att bryta upp gängen. Insatserna bestod av ökad patrullering men också övervakning och direkta räder mot gängmedlemmarna. För att identifiera de kausala effekterna av dessa räder på brott jämför Dominguez antalet brott för de gängmedlemmar som fick någon individ gripen före och efter räderna med brotten för andra typer av brott som begås i grupp. Resultaten visar på en betydande minskning i brottsligheten både hos de gripna personerna och hos övriga medlemmar i nätverket. Områden där insatserna genomförts har också förbättrade mått på utbildning och hälsa.

För att hantera problemet att förekomsten av kriminella gäng varierar med andra områdesegenskaper undersöker Sviatschi (2022) ett kvasiexperiment där den amerikanska staten 1996 började deportera illegala invandrare som var gängmedlemmar i Los Angeles till deras hemland El Salvador. Genom att jämföra områden i El Salvador som tog emot deporterade gängmedlemmar med områden som inte tog

emot gängmedlemmar före och efter denna reform visar Sviatschi att mottagande områden fick ökad gängbrottslighet, fler mord samt en ökad rekrytering av barn till dessa nätverk.

Skjutningar i områden och skolor har på senare tid väckt forskares intresse. Att uppleva en skjutning där människor skadas eller riskerar att skadas kan vara oerhört traumatiskt och få långvariga effekter på såväl psykisk hälsa som socioekonomiska utfall. Med data från Texas studerar Cabral m.fl. (2021) effekterna av att exponeras för skjutningar på barns kort- och långsiktiga resultat i skolan och på arbetsmarknaden. Skjutningarna inträffade under perioden 1992–2018. Att bli exponerad för skjutning i sitt närområde är inte slumpmässigt eftersom skjutningar sker oftare i utsatta områden (Gerell 2022; Brå 2015). Däremot är det lättare att argumentera för att den exakta tidpunkten för att bli exponerad under uppväxten är så gott som slumpmässig. Cabral m.fl. (2021) jämför utfallen för elever över tid och jämför dessa med elever i skolor med liknande egenskaper. Resultaten visar att utsatthet för skjutningar i skolan leder till ökad skolfrånvaro, ökad risk för att eleverna tvingas gå om en årskurs, lägre sannolikhet att få en gymnasieexamen samt lägre sysselsättning och inkomster vid 24–26 års ålder.

5.2.3 BOENDESEGREGATION

I detta avsnitt diskuterar vi studier som direkt undersöker olika aspekter på boendesegregation. Även om de flesta av dessa studier inte fullt ut kan hantera metodproblemet att graden av boendesegregation kan samvariera med andra områdesegenskaper, så använder många studier olika ansatser som åtminstone delvis hanterar detta problem. Flera studier har undersökt hur boendesegregation påverkar barns och vuxnas utfall genom att studera flyktingar som placerades i ett bostadsområde under »Hela Sverige«-politiken 1985–1994. Åslund m.fl. (2011) undersöker effekten på barns studieresultat av att bli placerade i områden som varierar i nivån av segregation. Måttén på segregation är andelen utrikes födda samt andelen landsmän. Den geografiska enhet som studeras är SAMS-områden. Resultaten visar att barnens studieresultat gynnas av att de bor i närheten av landsmän. Förklaringen är troligtvis att barnen kan dra fördel av sina jämnåriga landsmän med kunskaper om hur skolan fungerar och också med studiehjälp. Liknande resultat återfinns exempelvis av Edin, Fredriksson och Åslund (2003). De visar dock att barnens studieresultat påverkas negativt av att de blir placerade

i områden med en hög andel utrikes födda. Eftersom det finns betydligt fler SAMS-områden än skolor, och skolvalet under majoriteten av dessa år styrdes av närhetsprincipen, innebär det att det är svårt att separera betydelsen av bostadsområde och skola. Grönqvist, Niknami och Robling (2015) använder samma strategi för att undersöka effekterna på barnens risk att begå brott. Resultaten visar att bli placerad i ett område med en hög andel utrikes födda ökar risken för kriminalitet.

Böhlmark och Willén (2017) använder en annan ansats för att undersöka betydelsen av boendesegregation i Sverige. De visar att individer födda i Sverige tenderar att flytta från kommuner när segregationsgraden har nått vissa nivåer. Individer som bor i områden som befinner sig precis ovanför eller nedanför dessa kritiska nivåer blir därför exponerade för olika grader av segregation under sin uppväxt helt enkelt eftersom segregationen växer snabbare för områden över den kritiska nivån när inrikes födda individer flyttar ut. Metoden bygger på antagandet att individer i områden precis ovanför och precis nedanför denna kritiska nivå är helt lika vad avser deras egenskaper. En nackdel med metoden är dock att den inte fullt ut kan särskilja effekten av segregation från andra områdesegenskaper som också kan antas förändras snabbare över tiden för kommuner över den kritiska nivån. Resultaten visar på negativa effekter på vissa utfall både för utrikes födda och inrikes födda elever. Dock återfinns inga statistiskt säkerställda effekter för barnens långsiktiga utfall på arbetsmarknaden.

Intressant är att både Åslund m.fl. (2011) och Böhlmark och Willén (2017) finner liknande resultat med olika metoder samt för olika studiepopulationer (flyktingar, utrikes födda, inrikes födda). Detta stärker vår uppfattning om att boendesegregation har negativa effekter på elevers studieresultat.

Flera studier som använder data från USA visar också på negativa effekter av ökad segregation. Billings, Deming och Rockoff (2014) undersöker effekten av en ny gränsdragning för rektorsområden i städerna Charlotte och Mecklenburg, vilken ledde till att hälften av eleverna blev placerade i en annan skola. Forskarna jämför studieresultaten för elever som bor på olika sidor om den nya gränsen. De finner att elever som placeras i skolor med en högre andel elever från minoritetsgrupper presterar sämre på proven, har en minskad sannolikhet att ta gymnasieexamen och en ökad risk att begå brott.

Lutz (2011) studerar effekterna av en serie domslut från Högsta domstolen under 1990-talet som utvecklade en politik för att minska boendesegregationen. Domsluten ledde till att segregationen ökade. Lutz jämför utfallen för individer boende i de områden som först drabbades av dessa domslut med områden som drabbades senare. Alla områden drabbades alltså men vid olika tidpunkter. Resultaten visar bland annat att segregation ökar risken för att studenter med afroamerikansk bakgrund hoppar av skolan.

5.3 Studier från andra discipliner

Denna översikt har framför allt fokuserat på nationalekonomiska studier. Anledningen är helt enkelt att detta ämne har varit drivande i att utveckla och tillämpa metoder för att identifiera orsakssamband, framför allt genom att fokusera på olika typer av kvasiexperiment. Det är dock inte enbart inom nationalekonomi som områdeseffekter har studerats. Därför diskuterar vi nedan andra relevanta studier. Vi fokuserar uteslutande på svenska studier eftersom det trots allt är enklast att översätta resultaten från dessa studier till praktisk politik. Vi betonar att denna översikt inte på något sätt är fullständig utan återspeglar ett subjektivt urval av studier vi finner intressanta.

Resultaten av områdeseffekter från studier inom epidemiologi, kulturgeografi, sociologi och kriminologi är över lag blandade. Genomgående framgår dock att mycket av korrelationen mellan bostadsområde och individers utfall försvinner när forskarna i analysen kontrollerar för möjliga utelämnade variabler. Sariaslan m.fl. (2013) studerar sambandet mellan ett bostadsområdes utsatthet och unga individers benägenhet att begå våldsbrott och använda droger. Områdets egenskaper mäts med ett index som författarna själva skapat baserat på socioekonomiska, demografiska och brottsmässiga egenskaper hos bostadsområdet i Stockholm, Göteborg respektive Malmö. Resultaten visar att det positiva sambandet mellan graden av utsatthet och utfallen inte är statistiskt säkerställt när forskarna kontrollerar för utelämnade egenskaper hos familjerna genom att jämföra syskon. Den statistiska osäkerheten i denna studie är dock relativt hög. Brännström och Rojas (2012) finner dessutom att storleken på områdeseffekterna minskar när fler kontrollvariabler förs in i analysen. Denna studie fokuserar också på unga individer i Sveriges tre storstadsområden. Utfall som studeras

är risk för arbetslöshet, avklarad utbildning samt sannolikhet att ha uppburit försörjningsstöd.

I motsats till dessa studier finner Malmberg, Andersson och Östh (2013) ett statistiskt säkerställt samband mellan graden av boendesegregation och risken för upplopp och bilbränder. Studien använder data över antalet bilbränder under perioden 2002–2009 i de största svenska städerna.⁶

Sammanfattningsvis visar vår genomgång av studier som undersöker syskonkorrelationer att bostadsområde spelar viss roll för barnens livschanser. Vi kunde också se att de studier som undersöker familjer som flyttar, antingen som en konsekvens av förändringar i bostadspolitiken eller efter egna beslut, finner starka belägg för att bostadsområde påverkar barns utfall. I synnerhet tycks effekterna av att i tidig ålder flytta till mindre utsatta bostadsområden vara positiva för barnens långsiktiga utbildning och arbetsmarknadsutfall. Forskningsöversikten visade också att utsatthet för brott och skjutningar har negativa effekter på barnen och att kontakter med kriminella jämnåriga delvis kan vara en viktig kanal för att förklara dessa resultat. Slutligen visar översikten också att boendesegregation har negativa effekter på barns livschanser: barn som växer upp i segregerade områden klarar sig sämre i skolan och löper en förhöjd benägenhet att begå brott.

6. Även om det finns relativt få svenska studier av betydelsen av områdeseffekter i Sverige är några ytterligare exempel på ofta citerade studier Andersson (2000), Andersson (2001) och Brännström (2006).

6. Diskussion och policyrekommendationer

Företeelsen områdesbaserad utsatthet har under det senaste decenniet befest sin plats i den politiska debatten. I denna debatt har begreppet utsatta områden blivit allmänt vedertaget och avser särskilda, ofta geografiskt tydligt utritade områden i urbana miljöer med sociala utmaningar och stor kriminalitet. Det görs dock sällan övergripande beskrivningar av situationen och utvecklingen i de utsatta områdena i förhållande till övriga bostadsområden. I detta avslutande kapitel sammanfattar vi lärdomarna från denna rapport och kopplar samman dessa med konkreta förslag på insatser för att förbättra möjligheterna för barn i segregerade och utsatta områden.

Det viktigaste resultatet från vår empiriska analys är att det finns stora skillnader i socioekonomiska förutsättningar mellan utsatta områden och övriga områden och att dessa skillnader i stort sett har varit oförändrade över tid. Med andra ord är utsatta områden präglade av en mer eller mindre konstant utsatthet. Det faktum att vi inte ser några uppenbara försämringar i socioekonomiska förutsättningar i jämförelse med andra områden kan också delvis tyckas motsäga den allmänna bilden som ibland målas upp i media, där det kan verka som att den socioekonomiska utsattheten ökar i utsatta områden.

Resultatet från vår forskningsöversikt visar att uppväxtområdet spelar roll för barns livschanser. Att växa upp i områden som kännetecknas av svåra socioekonomiska förhållanden, stor segregation och hög brottslighet ökar risken för att påverka barns livschanser negativt. Mycket tyder också på att det är möjligt att tolka detta samband som ett orsakssamband. Detta resultat är viktigt eftersom det innebär att åtgärder för att reducera utsattheten har potentialen att också förbättra barnens möjligheter i livet.

Mot bakgrund av våra resultat ger vi flera förslag på möjliga åtgärder för att minska utsattheten och på så sätt förbättra möjligheterna för barnen.

Förslag I: Förenkla för familjer att byta bostadsområde

I rapporten har vi sett att barns livschanser påverkas av det område de växer upp i. Vi har också diskuterat några program som gav ekonomiska incitament till familjer i utsatta områden att flytta till mindre utsatta område. Resultaten från dessa program visade på förbättrade utfall för barnen. Mot bakgrund av detta förefaller en lämplig åtgärd vara att underlätta för familjer att flytta från utsatta områden till mindre utsatta områden för att förbättra barnens möjligheter.

Resultaten från MTO-programmet pekar på att ekonomiskt stöd för att flytta i kombination med rådgivning till familjer kan vara effektivt. Ett sätt att åstadkomma detta skulle kunna vara att ge familjer i utsatta områden förtur i den kommunala bostadskön till bostäder i mindre utsatta områden.

Insatsen kan precis som i MTO-programmet kombineras med rådgivning och möjligen flyttbidrag och/eller hyressubventioner. MTO-programmet genomfördes i USA och som tidigare diskuterats är det inte självklart att en sådan insats skulle leda till samma effekter i Sverige. Därför skulle det vara lämpligt att inleda insatsen som en mindre försöksverksamhet där familjer slumpvis väljs ut och barnen sedan följs upp, precis som i MTO-programmet. Forskare bör vara delaktiga både i planeringen och utvärderingen av försöksverksamheten. Först efter att positiva effekter har påvisats, i alla fall på kortsiktiga utfallsmått, bör insatsen ske i större skala.

För att undvika orimligt höga kostnader för en sådan insats kan man tänka sig att genomföra försöksverksamheten för ett begränsat antal av de mest socioekonomiskt utsatta familjerna. Med hjälp av statistiska metoder såsom maskininlärning är det möjligt att utifrån all tillgänglig information om familjernas bakgrundsegenskaper göra en prognos över risken att barnen kommer att ha sämre utfall. Endast de familjer som har barn med den högsta risken att drabbas av sämre utfall blir sedan berättigade att delta i försöksverksamheten. På så sätt kan kostnaderna för insatsen minimeras samtidigt som den potentiella nyttan tillkommer de familjer som enligt prognosen har störst nytta av den.

Förslag 2: Breda satsningar på arbetsmarknad och skola i utsatta områden

Ovanstående förslag kan ses som en något mer kortsiktig åtgärd för att förbättra barns möjligheter. På längre sikt är det självklart önskvärt att lyfta områden bort från utsatthet så att familjer inte behöver flytta därifrån för att förbättra sina barns livschanser. Därför föreslår vi också breda satsningar på arbetsmarknad och skola i utsatta områden. I rapporten har vi visat att det finns stöd för ett orsakssamband mellan bostadsområdets socioekonomiska egenskaper och barnens utfall. Det betyder att satsningar som förbättrar de socioekonomiska förhållandena i utsatta områden kommer att stärka barnens möjligheter.

Ett sätt att göra detta är genom att utlokalisera vissa typer av offentlig verksamhet till utsatta områden. Denna åtgärd kan tänkas öka sysselsättningen i områdena, antingen direkt genom att invånare blir anställda i verksamheten eller indirekt genom att de anställda ökar den lokala efterfrågan på varor och tjänster. Det finns dock en risk att sådana åtgärder tränger undan andra jobbtillfällen. Även om de empiriska beläggen är blandade finner flera studier att utlokalisering av offentlig verksamhet kan leda till ökad sysselsättning (t.ex. Faggio 2019).

Förslaget om satsningar på arbetsmarknad och skola i utsatta områden relaterar också till frågan om territoriell stigmatisering. Vi har visat att utsatta områden ofta porträtteras negativt i media, vilket kan leda till diskriminering och begränsa barnens möjligheter. Genom att förbättra arbetsmarknaden och skolorna i dessa områden kan risken för territoriell stigmatisering minskas, vilket förmodligen kan förbättra barnens möjligheter. Utlokalisering av offentlig verksamhet kan i teorin också tänkas skapa naturliga mötesplatser mellan invånare och anställda och därigenom förbättra den allmänna bilden av området. Även om det finns en omfattande forskning om effekterna på den lokala arbetsmarknaden, saknas det empiriska studier kring hur utlokalisering av offentlig verksamhet påverkar sociala kontaktnät.⁷ Det är därför viktigt att en sådan åtgärd genomförs på ett sätt som möjliggör utvärdering.

7. Det mesta av denna forskning fokuserar på utlokalisering av offentlig verksamhet från storstäder till landsbygden (se Riksrevisionen 2023).

Förslag 3: Ökad närvaro av områdespoliser på speciella tider och dagar

I forskningsöversikten framgick att utsatthet för brott och skjutningar försämrar utfallen för barnen. Vi har också presenterat resultat som tyder på att den upplevda otryggheten är högre i utsatta områden än i andra urbana områden. Ökad närvaro av områdespoliser och/eller lokala ordningsvakter skulle kunna vara ett sätt att i alla fall kortsiktigt minska utsattheten för brott och även öka tryggheten i utsatta områden. Polismyndigheten har för närvarande redan en uttalad ambition att öka antalet områdespoliser, men satsningen har nyligen kritiserats av polisens egen tillsynsmyndighet. Kritiken har gällt att områdespoliserna ofta har ett otydligt uppdrag, inte har ett klart geografiskt område att verka i samt ofta flyttas till andra arbetsuppgifter för att täcka personalbrist. Utifrån statistiken om hur invånare i utsatta områden ser på otrygghet vid utevistelse under sena kvällar, som redovisades i kapitel 3, förefaller en ökad närvaro av områdespoliser även efter kontorstid vara en angelägen satsning.

Förslag 4: Större fokus bör läggas på utvärdering och datainsamling

Ett genomgående tema i denna rapport är att de metodproblem som är förknippade med studier av områdeseffekter skapar stora svårigheter att identifiera möjliga orsakssamband mellan bostadsområden och barns livschanser. För att forskare ska kunna ge bättre och mer träffsäkra policyrekommendationer är det viktigt att det blir lättare att identifiera orsakssamband. En stor del av de insatser som idag riktas mot utsatta områden är ett resultat av olika kommunspecifika satsningar (t.ex. ökad samverkan mellan lokala myndigheter). Det är viktigt att tydligt dokumentera och utvärdera dessa åtgärder för att kunna avgöra vilka som är mest effektiva. Forskare bör därför ges möjlighet att tidigt under planeringsstadiet vara delaktiga för att kunna påverka hur insatserna ska implementeras och hur de ska utvärderas.

Referenser

- Aizer, A. (2009). »Neighborhood Violence and Urban Youth«. I: Gruber, J. (red.) *The Problems of Disadvantaged Youth: An Economic Perspective*, 275–307. Chicago: University of Chicago Press.
- Akerlof, G. A. och R. E. Kranton (2000). »Economics and Identity«. *The Quarterly Journal of Economics*, 115(3): 715–753.
- Andersson, C. (2007). »Lärartäthet, lärarkvalitet och arbetsmarknaden för lärare«. Rapport 2007:5. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Andersson, E. (2001). *Från Sorgedalen till Glädjehöjden – omgivningens betydelse för socioekonomisk karriär*. Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.
- Andersson, R. (2000). »Karriärernas geografi: en fråga om arv och miljö«. I: Berger, S. (red.) *Det nya samhällets geografi*, 105–130. Uppsala: Uppsala Publishing House.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bayer, P., R. Hjalmarsson och D. Pozen (2009). »Building Criminal Capital Behind Bars: Peer Effects in Juvenile Corrections«. *The Quarterly Journal of Economics*, 124(1): 105–147.
- Billings, S., D. Deming och J. Rockoff (2014). »School Segregation, Educational Attainment, and Crime: Evidence from the End of Busing in Charlotte-Mecklenburg«. *The Quarterly Journal of Economics*, 129(1): 435–476.
- Bitterman, D. (2010). »Segregationsutveckling i storstadsregioner«. I: *Social rapport 2010*, 177–195. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Björklund, A. och M. Jäntti (2012). »How Important Is Family Background for Labor-Economic Outcomes?«. *Labour Economics*, 19(4): 465–474.
- Brooks-Gunn, J., G. J. Duncan, P. K. Klebanov och N. Sealand (1993). »Do Neighborhoods Influence Child and Adolescent Development?«. *American Journal of Sociology*, 99(2): 353–395.
- Brå (2015). *Skjutningar 2006 och 2014 – omfattning, spridning och skador*. Kortanalys 7/2015. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå (2016). *Kriminella nätverk och grupperingar: Polisens bild av maktstrukturer och marknader*. Rapport 2016:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå (2018). *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006–2017: En rapport om utsatthet, otrygghet och förtroende utifrån Nationella trygghetsundersökningen*. Rapport 2018:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brännström, L. (2006). *Phantom of the Neighbourhood: Longitudinal Studies on Area-Based Conditions and Individual Outcomes*. Stockholm: Swedish Institute for Social Research.
- Brännström, L. och Y. Rojas (2012). »Rethinking the Long-Term Consequences of Growing Up in a Disadvantaged Neighbourhood: Lessons from Sweden«. *Housing Studies*, 27(6): 729–747.
- Böhlmark, A. och A. Willén (2017). »Tipping and the Effect of Segregation«. IFAU Working Paper 2017:4.
- Cabral, M., B. Kim, M. Rossin-Slater, M. Schnell och H. Schwandt (2021). »Trauma at School: The Impacts of Shootings on Students' Human Capital and Economic Outcomes«. NBER Working Paper 28311.
- Chay, K. Y. och M. Greenstone (2003). »The Impact of Air Pollution on Infant Mortality: Evidence from Geographic Variation in Pollution Shocks Induced by a Recession«. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(3): 1121–1167.
- Chetty, R. och N. Hendren (2018a). »The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility I: Childhood Exposure Effects«. *The Quarterly Journal of Economics*, 133(3): 1107–1162.
- Chetty, R. och N. Hendren (2018b). »The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility II: County-Level Estimates«. *The Quarterly Journal of Economics*, 133(3): 1163–1228.

- Chetty, R., N. Hendren och L. F. Katz (2016). »The Effects of Exposure to Better Neighborhoods on Children: New Evidence from the Moving to Opportunity Experiment«. *American Economic Review*, 106(4): 855–902.
- Chyn, E. (2018). »Moved to Opportunity: The Long-Run Effects of Public Housing Demolition on Children«. *American Economic Review*, 108(10): 3028–3056.
- Chyn, E. och L. F. Katz (2021). »Neighborhoods Matter: Assessing the Evidence for Place Effects«. *Journal of Economic Perspectives*, 35(4): 197–222.
- Clampet-Lundquist, S., K. Edin, J. R. Kling och G. J. Duncan (2006). »Moving At-Risk Teenagers Out of High-Risk Neighborhoods: Why Girls Fare Better than Boys«. Working Paper 509, Industrial Relations Section, Princeton University.
- Currie, J. och R. Walker (2011). »Traffic Congestion and Infant Health: Evidence from E-ZPass«. *American Economic Journal: Applied Economics*, 3(1): 65–90.
- Damm, A. P. och C. Dustmann (2014). »Does Growing Up in a High Crime Neighborhood Affect Youth Criminal Behavior?«. *American Economic Review*, 104(6): 1806–1832.
- Deming, D., J. Hastings, T. Kane och D. Staiger (2014). »School Choice, School Quality, and Postsecondary Attainment«. *American Economic Review*, 104(3): 991–1013.
- Deryugina, T., L. Kawano och S. Levitt (2018). »The Economic Impact of Hurricane Katrina on Its Victims: Evidence from Individual Tax Returns«. *American Economic Journal: Applied Economics*, 10(2): 202–233.
- Deryugina, T. och D. Molitor (2020). »Does When You Die Depend on Where You Live? Evidence from Hurricane Katrina«. *American Economic Review*, 110(11): 3602–3633.
- Dominguez, M. (2021). »Sweeping up Gangs: The Effects of Tough-on-Crime Policies from a Network Approach«. IEB Working Paper 2021/03, Institut d’Economia de Barcelona.
- Durlauf, S. N. (2004). »Neighborhood Effects«. I: Henderson, J. V. och J.-F. Thisse (red.) *Handbook of Regional and Urban Economics*, 2173–2242. Amsterdam och San Diego: Elsevier-North-Holland.

- Edin, P.-A., P. Fredriksson och O. Åslund (2003). »Ethnic Enclaves and the Economic Success of Immigrants – Evidence from a Natural Experiment«. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(1): 329–357.
- Eriksson, C., A. Pyko, T. Lind, G. Pershagen och A. Georgelis (2020). *Trafikbuller i befolkningen: Exponering, utsatta grupper och besvär*. Rapport från Centrum för arbetsmiljö och miljömedicin, Region Stockholm.
- Faggio, G. (2019). »Reallocation of Public Sector Workers: Evaluating a Place-Based Policy«. *Journal of Urban Economics*, 111: 53–57.
- Gerell, M. (2022). »Var och när skjuts det?«. *Ekonomisk Debatt*, 50(4): 66–73.
- Gerell, M., P.-O. Hallin, K. Nilvall och S. Westerdahl (red.) (2020). *Att vända utvecklingen – från utsatta områden till trygghet och delaktighet*. Malmö University Publications in Urban Studies 26.
- Grönqvist, H., S. Niknami och P.-O. Robling (2015). »Immigrant Concentration and Crime Trajectories: Evidence from 'the Whole of Sweden' Strategy«. SOFI Working Paper 2015/1.
- Haltiwanger, J., M. Kutzbach, G. Palloni, H. Pollakowski, M. Staiger och D. Weinberg (2020). »The Children of HOPE VI Demolitions: National Evidence on Labor Market Outcomes«. NBER Working Paper 28157.
- Hanushek, E. A. (2011). »Valuing Teachers: How Much Is a Good Teacher Worth?«. *Education Next*, 11(3): 40–46.
- Hanushek, E. A., J. F. Kain, J. M. Markman och S. G. Rivkin (2003). »Does Peer Ability Affect Student Achievement?«. *Journal of Applied Econometrics*, 18(5): 527–544.
- Hederos Eriksson, K., R. Hjalmarsson, M. J. Lindquist och A. Sandberg (2016). »The Importance of Family Background and Neighborhood Effects as Determinants of Crime«. *Journal of Population Economics*, 29: 219–262.
- Hjalmarsson, R. (2022). *Social Policies as Crime Control*. Stockholm: SNS.
- Holmlund, H., A. Sjögren och B. Öckert (2019). *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*. Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2019. Stockholm: Finansdepartementet.

- Isen, A., M. Rossin-Slater och W. R. Walker (2017). »Every Breath You Take – Every Dollar You’ll Make: The Long-Term Consequences of the Clean Air Act of 1970«. *Journal of Political Economy*, 125(3): 848–902.
- Kling, J. R., J. B. Liebman och L. F. Katz (2007). »Experimental Analysis of Neighborhood Effects«. *Econometrica*, 75(1): 83–119.
- Lindahl, L. (2011). »A Comparison of Family and Neighborhood Effects on Grades, Test Scores, Educational Attainment and Income – Evidence from Sweden«. *Journal of Economic Inequality*, 9(2): 207–226.
- Ludwig, J., G. J. Duncan, L. A. Gennetian, L. F. Katz, R. C. Kessler, J. R. Kling och L. Sanbonmatsu (2013). »Long-Term Neighborhood Effects on Low-Income Families: Evidence from Moving to Opportunity«. *American Economic Review, Papers and Proceedings*, 103(2): 226–231.
- Lutz, B. (2011). »The End of Court-Ordered Desegregation«. *American Economic Journal: Economic Policy*, 3(2): 130–168.
- Malmberg, B., E. Andersson och J. Östh (2013). »Segregation and Urban Unrest in Sweden«. *Urban Geography*, 34(7): 1031–1046.
- Massey, D. S. och N. A. Denton (1988). »The Dimensions of Residential Segregation«. *Social Forces*, 67(2): 281–315.
- Mayer, S. E. och C. Jencks (1989). »Growing Up in Poor Neighborhoods: How Much Does It Matter?«. *Science*, 243(4897): 1441–1445.
- Mendenhall, R., S. DeLuca och G. Duncan (2006). »Neighborhood Resources, Racial Segregation, and Economic Mobility: Results from the Gautreaux Program«. *Social Science Research*, 35(4): 892–923.
- Nakamura, E., J. Sigurdsson och J. Steinsson (2021). »The Gift of Moving: Intergenerational Consequences of a Mobility Shock«. *Review of Economic Studies*, 89(3): 1557–1592.
- Noa (2017). Utsatta områden – Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen. Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, Underrättelseenheten.
- Oreopoulos, P. (2003). »The Long-Run Consequences of Living in a Poor Neighborhood«. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(4): 1533–1575.

- Raaum, O., K. G. Salvanes och E. Ø. Sørensen (2006). »The Neighbourhood Is Not What It Used to Be«. *The Economic Journal*, 116(508): 200–222.
- Rikskriminalpolisen (2014). »En nationell översikt av kriminella nätverk med stor påverkan i lokalsamhället«. Polismyndigheten, Rikskriminalpolisen, Underrättelsesektionen.
- Riksrevisionen (2023). *Etablering av myndigheter utanför Stockholm – små regionala bidrag utan äventyrad effektivitet på lång sikt*. Granskningsrapport 2023:I. Stockholm: Riksrevisionen.
- Rosenbaum, J. (1995). »Housing Mobility Strategies for Changing the Geography of Opportunity«. *Housing Policy Debate*, 6(1): 231–270.
- Sampson, R. J., J. D. Morenoff och T. Gannon-Rowley (2002). »Assessing ‘Neighborhood Effects’: Social Processes and New Directions in Research«. *Annual Review of Sociology*, 28: 443–478.
- Sanbonmatsu, L., N. A. Potter, E. Adam, G. J. Duncan, L. F. Katz, R. C. Kessler, J. Ludwig, J. Marvakov, F. Yang, W. J. Congdon, L. A. Gennetian, J. R. Kling, S. T. Lindau och T. McDade (2012). »The Long-Term Effects of Moving to Opportunity on Adult Health and Economic Self-Sufficiency«. *Cityscape*, 14(2): 109–136.
- Sariaslan A., N. Långström, B. D’Onofrio, J. Hallqvist, J. Franck och P. Lichtenstein (2013). »The Impact of Neighbourhood Deprivation on Adolescent Violent Criminality and Substance Misuse: A Longitudinal, Quasi-Experimental Study of the Total Swedish Population«. *International Journal of Epidemiology*, 42(4): 1057–1066.
- Sharkey, P. (2010). »The Acute Effect of Local Homicides on Children’s Cognitive Performance«. *PNAS*, 107(26): 11733–11738.
- Sharkey, P. och J. W. Faber (2014). »Where, When, Why, and for Whom Does Neighborhood Context Matter? Moving Away from the Dichotomous Understanding of Neighborhood Effects«. *Annual Review of Sociology*, 40: 559–579.
- Solon, G., M. E. Page och G. J. Duncan (2000). »Correlations between Neighboring Children in Their Subsequent Educational Attainment«. *The Review of Economics and Statistics*, 82(3): 383–392.
- SOU 2003:75, *Etablering i Sverige – möjligheter för individ och samhälle. Del 2*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

- Sviatschi, M. (2022). »Spreading Gangs: Exporting US Criminal Capital to El Salvador«. *American Economic Review*, 112(6): 1985–2024.
- Votruba, M. och J. Kling (2009). »Effects of Neighborhood Characteristics on the Mortality of Black Male Youth: Evidence from Gautreaux, Chicago«. *Social Sciences Medicine*, 68(5): 814–823.
- Wacquant, L. (2008). »Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality«. I: Houtsonen, J. och A. Antikainen (red.) *Symbolic Power in Cultural Contexts: Uncovering Social Reality*, 43–52. Rotterdam: Sense Publishers.
- Åslund, O., P.-A. Edin, P. Fredriksson och H. Grönqvist (2011). »Peers, Neighborhoods, and Immigrant Student Achievement: Evidence from a Placement Policy«. *American Economic Journal: Applied Economics*, 3(2): 67–95.

Att växa upp i områden som kännetecknas av utsatthet i form av svåra socioekonomiska förhållanden, stor segregation och hög brottslighet kan påverka barns livschanser negativt, till exempel när det kommer till utbildning och inkomster. I rapporten kartlägger tre nationalekonomer utvecklingen av utsatta områden i Sverige över tid och hur barn påverkas på lång sikt av att växa upp i dessa områden.

Författarna redovisar data på hur utsatta områden skiljer sig från andra områden med avseende på sysselsättningsgrad, inkomstnivå, andel utrikes födda och andel unga som bor där. De jämför vidare några möjliga indikatorer på förekomst av brottslighet i området, som antal anmälda brott, utsatthet för brott och otrygghet vid utevistelse under sena kvällar.

I sin analys går författarna igenom den forskning som strävar efter att identifiera orsakssamband mellan utsatta områden och barns livschanser. De resonerar också kring några förslag som skulle kunna minska utsattheten och förbättra förutsättningarna för barns situation senare i livet.

Hans Grönqvist är professor i nationalekonomi vid Linnéuniversitetet, *Susan Niknami* är forskare i nationalekonomi vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet, och *Torsten Santavirta* är forskare i nationalekonomi vid Helsingfors universitet och Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet.

Rapporten är en del i SNS treåriga forskningsprojekt »Brottslighet och samhälle«.

